

Toplumsal Kimliğe Dayalı Güvenikleştirmelerin Siyasal Sorunlar Bağlamında İrdelenmesi: Belucistan Örneği

Examining the Societal Securitization in the Context of
Political Problems: Balochistan as an Instance

Göktürk TÜYSÜZOĞLU*

Öz

Bu çalışmada Belucilerin ulusçu istemlerini meşrulaştıran toplumsal faktörler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin yapılmak istenmesinin esas nedeni, Pakistan ve İran topraklarında bölünmüş halde yaşayan bu halkın yükselen ulusçu istemleriyle küresel/bölgesel aktörlerin stratejileri arasında yakın bir ilişkinin olmasıdır. Beluci ulusçuluğunun değerlendirilmesi hususunda ise Kopenhag Okulu'nun öngördüğü güvenikleştirme yaklaşımı kullanılmıştır. Ulusçuluk girişimleri genel itibarıyla devletler arası ilişkiler üzerinden ve realist kuram bağlamında anlamlandırıldığı için, Beluci kimliğinin konsolide olmasında etkili toplumsal faktörlerin sosyal inşacılık üzerine temellendirilmiş bir yaklaşım olan güvenikleştirme çerçevesinde ele alınması önemli bir farklılık oluşturmaktadır. Çalışmanın vardığı sonuç ise, Beluci ulusal kimliğinin Pakistan ve İran'ın toprak bütünlüğünü tehdit edebilecek ve bölgesel dengelere etki edebilecek şekilde kullanılabilir bir toplumsal meşruiyete sahip olduğudur.

Anahtar Sözcükler: Pakistan, Beluci, Gwadar, Ole Waever, Güvenikleştirme.

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
e-posta: gktrkt@gmail.com.

Abstract

Societal factors that legitimize the nationalist volition of Baloch people are evaluated in this study. Main reason for making this evaluation is the close relation between the rising nationalist volition among the Baloch people and the strategies of the global/regional actors. The approach of securitization that the Copenhagen School has provided is used in analyzing the Baloch nationalism. Assessing the societal factors, which are influential in consolidating the Baloch identity by using the approach of securitization, constitutes an important difference. This is because the nationalist attempts are generally interpreted via interstate relations and by implying on the theoretical frame of realism. The study has attained that the Baloch national identity possesses a societal justification that threatens the territorial integrity of Pakistan and Iran and also influences the regional balances.

Key Words: *Pakistan, Baloch, Gwadar, Ole Waever, Securitization.*

40

Security
Strategies
Year: 11
Issue: 21

Giriş

Güvenliğe ilişkin meseleler daha çok devlet güvenliği çerçevesinde ele alınmaktadır. Öyle ki klasik ve neo-klasik uluslararası ilişkiler teorileri, çıkarımlarını genel itibarıyla devletlerin stratejilerine, politikalarına ve birbirleriyle olan ilişkilerine göre yapmaktadır. Devletleri rasyonel birer bireye indirgeyen ve devlet güvenliğini her şeyin üzerine yerleştiren bu anlayış, son dönemde ciddi eleştirilere uğramaktadır. Bu eleştirilerden en önemlisi, devletlerin kendilerini oluşturan toplumlardan bağımsız düşünülmemeyeceği ve toplumların güvenliğinin devletlerin güvenliğine doğrudan ya da dolaylı olarak etki edeceğini belirten Kopenhag Okulu'ndan gelmektedir. Bu okulun öngördüğü güvenikleştirme yaklaşımı; sosyal inşacılık (konstrüktivizm), dil kuramı ve siyaset teorisini bir araya getirerek

toplum tabanlı bir güvenlik yaklaşımı oluşturmaya çalışmıştır.¹

Çalışma bağlamında odaklanılacak olan Belucistan, Pakistan, İran ve Afganistan arasına sıkışmış, büyük bölümü Pakistan ve İran'a bağlı ve farklı toplumsal/ulusal grupları içerisinde barındıran bir bölge olarak dikkat çekmektedir.² Başta Beluciler, Peştunlar, Hazaralar ve Pencaplılar olmak üzere çok sayıda toplumsal/ulusal grubun yaşadığı bölge, gerek bu toplumsal gruplar arasındaki sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal anlaşmazlıklar, gerekse de ekonomik az gelişmişlik bağlamında merkezi yönetimlere duyulan tepki nedeniyle, ciddi bir toplumsal/siyasal çatışma alanı haline gelmiştir.

Belucistan, aynı zamanda, stratejik önemi oldukça yüksek bir bölge konumundadır. Hürmüz Boğazı'nı kontrol imkânı sağlayan ve Arap Denizi aracılığıyla Hint Okyanusu'na açılan Belucistan, başta Çin ve Hindistan olmak üzere, küresel güçlerin dış politika ajandalarına nüfuz edilmesi gereken bir coğrafya olarak girmiş durumdadır. Bölge aynı zamanda Taliban ile El Kaide unsurlarının mevzilendiği bir alan olarak bilinmektedir. Pakistan-Hindistan rekabetine “ayrılıkçılık” özelinde eklenilebilecek; İran'a karşı uygulanabilecek caydırma stratejilerinin uygulama alanı bulabileceği; Çin'in enerji bağımlılığının manipüle edilebileceği;³ yani Asya'daki istikrar ve iş birliği olanaklarını derinden etkileme potansiyeline sahip olan Belucistan'daki toplumsal anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlıkların siyasal arenaya olan/olabilecek yansımaları irdelenmesi gereken önemli bir husustur.

Bu çalışmada, öncelikle Belucistan'ın toplumsal/siyasal görünümüne ve statüsüne dair bilgi verilecek ve bölgenin bölgesel/küresel dengeler açısından taşıdığı anlam anlatılmaya

¹ Sinem Akgül Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 2008, Vol: 8, No. 30, 43-73, s. 46.

² “Pakistan: The Worsening Conflict in Balochistan”, *International Crisis Group Asia Report*, 2006, No. 119, 1-39, p. 3.

³ Robert G. Wirsing, “Baloch Nationalism and the Geopolitics of Energy Resources: The Changing Context of Separatism in Pakistan”, *Strategic Studies Institute*, 2008, 1-55, p. 15-20.

çalışılacaktır. Daha sonra, Kopenhag Okulu'nun öngördüğü güvenikleştirme yaklaşımının siyasal anlaşmazlığı toplumsal anlamda meşrulaştıran kuramsal içeriği üzerinde durulacaktır. En sonunda ise, Belucistan'daki huzursuzluk ve çatışma-yoğun toplumsal/siyasal ilişkiler ağı, güvenikleştirme yaklaşımı çerçevesinde irdelenecektir. Çalışmanın ana fikri, ulusal/etnik temelde gerçekleştirilen kimliğe dayalı güvenikleştirmelerin, Belucistan'da yaşanan siyasal gerginliği tırmandırdığı, çözümsüzlüğe ittiği ve devletlerarası düzlemde var olan bölgesel gerginliğin Belucistan özelinde karşılık bulmasını kolaylaştırdığı hususudur.

Belucistan'ın Siyasal Statüsü, Toplumsal Görünümü ve Bölgesel/Küresel Dengelerdeki Yeri

Belucistan'a ismini veren Beluciler, (Sistaniler, Peştunlar, Hazaralar, Pencaplılar ve Sindhiler ile birlikte) Orta Doğu'da kendisine ait ulus devleti olmayan az sayıda halktan biridir.⁴ Belucistan, Pakistan'ın toprak bakımından en büyük eyaletidir. Ülke topraklarının neredeyse yarısını (%48) oluşturan bölge, bu büyüklüğüne karşın, Pakistan'ın en az nüfusa sahip olan parçası konumundadır.⁵ Belucistan, aynı zamanda ekonomik gelişim ve sosyal refah düzeyi açısından da Pakistan'ın en geri eyaletidir. Sanayi altyapısına sahip olmayan, gerekli ulaştırma ve haberleşme imkânlarından yoksun ve önemli bölümü çöl ya da dağlarla kaplı olan Belucistan, eğitim olanakları açısından da oldukça geri kalmış durumdadır. Buna karşın, Belucistan'daki enerji kaynaklarının Pakistan'ın enerji ihtiyacının %40'ını karşıladığını ve özellikle ülkede üretilen doğalgazın yarısının Belucistan'dan elde edildiğini de belirtmek gerekir.⁶ Bölge yeraltı kaynakları açısından zengindir. Kömür, bakır,

⁴ "Balochis of Pakistan: On the Margins of History", *The Foreign Policy Centre*, London, November 2006, 1-76, p. 5.

⁵ Bölge nüfusunun toplam nüfusa olan oranı %5'tir. Bkz. Muhammed Saleem Mazhar et. al., "Balochistan: From Strategic Significance to US Involvement", *Journal of Political Studies*, 2012, Vol: 19, 113-127, p. 113.

⁶ *What Future For Balochistan? Global and Regional Challenges*, UNPO Report, The Hague, 2013, p. 21.

altın, gümüş, uranyum gibi çok değerli mineral rezervlerine sahiptir. Belucistan'da çok büyük petrol rezervlerinin bulunduğu da bilinmektedir. Ne var ki, çıkarılmasının oldukça maliyetli oluşu ve sahip olunan enerji kaynaklarından yeterince pay alınmadığını ifade eden Beluci ulusçularının karşı çıkması nedeniyle, bu rezervler henüz kullanılamamıştır. Dünyanın keşfedilmiş en önemli bakır ve altın rezervlerinin Belucistan'da olduğu ifade edilmektedir. Avustralyalı bir madencilik şirketi olan *Tethyan*,⁷ Belucistan bölge yönetimi ile yaptığı anlaşma neticesinde 1990'lı yıllardan bu yana *Reqo Diq* adlı bakır havzasındaki çalışmalarını sürdürmektedir.⁸ *Reqo Diq*, aynı zamanda, altın rezervleri açısından da dünyanın en zengin havzalarından biridir. Ne var ki, sahip olunan bu zenginliğe karşın, özellikle Beluci halkının sosyal refah seviyesi Pakistan ortalamasının oldukça altındadır.⁹ Özellikle son yıllarda, bölgenin sahip olduğu enerji kaynaklarının aktarımı noktasında önemli bir işlev görmesi beklenen ulaştırma yatırımları hız kazanmıştır. Zaten özellikle 2003 yılı sonrası Pakistan Ordusu ile başta Belucistan Kurtuluş Ordusu (BLA) olmak üzere Beluci ulusçuluğuna yaslanan silahlı örgütler arasında süregelen silahlı çatışmaların en önemli nedeni de, Pakistan'ın Belucistan'da yapmak istediği enerji ve ulaştırma yatırımlarına Pakistan'ın bölgeyi sömürgeleştirdiğini düşünen Beluci ulusçularının karşı çıkmasıdır.¹⁰ Bölgenin kuzeybatısında yer alan *Quetta* şehri, Belucistan eyaletinin merkezidir ve bölgesel parlamento da burada bulunmaktadır.¹¹

⁷ *Antofagasta Group* ve *Barrick Gold Corporation* ortaklığında kurulmuş bir şirkettir. Daha fazla bilgi için bkz. Mir Muhammed Ali Talpur, "Requiem For Gold Peak", *UNPO*, 2009, http://www.unpo.org/images/requiem_for_gold_peak.pdf.

⁸ *Reqo Diq* havzasından elde edilen gelirin %75'i *Tethyan*'a, %25'i de Belucistan Yönetimi (Pakistan Hükümeti)'ne gitmektedir. *Reqo Diq* ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. "Rego Diq: Great Future Prospects", *Yaqaen*, 2010, Vol: 1, No. 2, 1-12, p. 1-3.

⁹ Alok Bansal, "Factors Leading to Insurgency in Balochistan", *Small Wars & Insurgencies*, 2008, Vol:19, No. 2, 182-200, p. 186-188.

¹⁰ Mickey Kupez, "Pakistan's Baloch Insurgency: History, Conflict Drivers and Regional Implications", *International Affairs Review*, 2012, Vol: 20, No. 3, 95-111, p. 100.

¹¹ Adeel Khan, "Renewed Ethnonationalist Insurgency in Balochistan, Pakistan: The Militarized State and Continuing Economic Deprivation", *Asian Survey*, 2009, Vol:

Belucistan, Pakistan'ın bağımsızlığı esnasında bu ülkeye bağlanma noktasında ciddi bir tereddüt göstermiştir. Belucistan, Hindistan'ın bölünmesi ve Pakistan'ın kurulmasından önce dört ayrı devlet tarafından (Kalat, Makran, Khalan ve Lasbela) paylaşılmıştı. Hatta bölgede yer alan ve *serdar* ya da *nawab* olarak adlandırılan aşiret liderleri,¹² kendi toplumsal/siyasal egemenliklerini yaşatabilmek amacıyla Pakistan'a bağlanmaya karşı çıkmıştır. Tarihsel anlamda Belucistan'ın en önemli siyasal gücü olarak bilinen *Kalat Hanlığı*, bağımsızlığını ilan ederek, Pakistan ile özel bir siyasal statü çerçevesinde ortaklık kurabileceğini açıklamıştır. Ne var ki, toplumsal kimliklere, aşiret/klan bağlılıklarına ve serdar/nawab gibi geleneksel toplumsal/siyasal önderlerin isteklerine dayalı Beluci talepleri Pakistan

49, No. 6, 1071-1091, p. 1075.

¹² Hint-İran kökenli bir unvan olan Sardar, toplumsal/siyasal anlamda soyluluğun ve otorite sahibi olma hakkının altını çizen bir sözcüktür. Aynı zamanda klan ya da aşiret liderleri de olan prensler bu unvanı kullanırlar. Emir sözcüğü ile bir arada kullanıldığı da görülmektedir. Feodal bağlılıkların oldukça güçlü olduğu ve toplumsal kastlara yaslanan tarihsel Hint-İran toplumlarında toplum hayatının düzenlenmesinde çok önemli bir rolü olan Sardar unvanlı kişiler, feodal bağlılıkların gerilemiş olmasına karşın bugün de etkinliklerini sürdürmektedir. Benzer bir role sahip olan Nawab da Moğol İmparatorları tarafından Güney Asya'da kendisine bağlı olan Müslüman Prenslere verilmiş bir unvandır. Nawabların görevi, kontrol ettikleri bölgede Moğol İmparatorları adına düzeni ve adaleti sağlamaktır. Bu kullanım, tıpkı Sardar unvanında olduğu gibi, İngiliz egemenliği zamanında da devam etmiş ve bugüne kadar ulaşmıştır. Ne var ki Pakistan hükümetinin Belucistan'ı merkezi kontrole almaya yönelik hamleleri, kontrolleri altında tuttıkları bölgelerde siyasal özerkliklerini korumuş ve bu bölgelerin öncelikle kendi egemenliklerine tabi olması gerektiğini ifade eden Sardar ve Nawab unvanlı bu feodal beyler ile merkezi hükümetin anlaşmazlığa ve siyasal yetki paylaşımı mücadelesine sürüklenmelerine neden olmuştur. Bu mücadelede, Belucistan halkının genel olarak Sardar ve Nawablar ile birlikte hareket ettiği söylenebilir. Zira bu feodal beyler, Belucilerin kimlik odaklı farkındalıklarını kendi yönetsel/toplumsal rolleri ile eşleyerek hem kendi meşruiyetlerini/varlıklarını korumaya çalışmış, hem de Pakistan Hükümeti'ne gerektiği takdirde Beluci ulusçuluğunu yönlendirebileceklerini göstermek istemişlerdir. Bkz. Rabia Aslam, "Greed, Creed and Governance in Civil Conflicts: A Case Study of Balochistan", *Contemporary South Asia*, 2011, Vol: 19, No. 2, 189-203, p. 193.

tarafından kabul edilmemiştir.¹³ Pakistan Ordusu, 1948 yılında Belucistan'ı kontrolü altına almış ve daha sonra 1956, 1962, 1973-1977 ve 2003 yılından bugüne değin olmak üzere olmak üzere birçok kez bölgeye askerî operasyon düzenlemiştir. Belucistan 1970'den bu yana Pakistan'a bağlı bir eyalet statüsündedir. Federal hükümet ve özellikle Pakistan siyasetinde özerk bir role sahip olan ordu, Belucistan'daki toplumsal/siyasal işleyişi kontrol altında tutmakta ve bölgesel hükümete neredeyse hiçbir yetki ve inisiyatif alma şansı bırakmamaktadır. Hatta 1973 yılındaki askerî müdahale esnasında, bölgesel parlamentonun kapatıldığını ve bölgenin o dönem en güçlü partisi olan Ulusal Halk Partisi'nin (*National Awami Party*) dahi feshedilerek, liderlerinin tutuklandığını görüyoruz.¹⁴ Bugün de çok farklı bir görünüm yoktur. Pakistan Ordusu bölgedeki Beluci ulusçularını yakın takip altında tutmakta, gerektiği noktada onlara karşı operasyon düzenlemekte ve ekonomik/siyasal işleyişi yönlendirmektedir.

İran'da kalan Belucistan toprakları ise Sistan-Belucistan Eyaleti adı altında bir eyalet statüsündedir.¹⁵ Merkezi *Zahedan* olan bu eyalette iki ayrı toplum yaşamaktadır. İran'ın toprak bakımından en büyük, ancak, ekonomik açıdan en gelişmemiş bölgesi olan Sistan-Belucistan'da Sünni Müslüman olan Beluciler çoğunluğu oluştururken; Şii Müslüman olan *Sistaniler* azınlıktadır. İran'ın hedefi, çoğunluğu oluşturan ve gerek sınır aşan ulusçu istemleri, gerekse de Sistaniler ve genel itibarıyla İran toplumundan mezhep temelinde ayrılan Belucilerin siyasal ayrılıkçılık yönünde ortaya çıkabilecek toplumsal istemlerini bastırabilmektir.¹⁶ Tıpkı Pakistan'a bağlı Belucistan eyaletinde olduğu

¹³ Muhammad Ishaque Fani et al., "The Resurgence of Baluch Ethnicity and Nationalism in Baluchistan", *European Journal of Social Sciences*, 2011, Vol: 20, No. 4, 656-673, p. 661.

¹⁴ Imtiaz Ali, "The Balochistan Problem", *Pakistan Horizon*, 2005, Vol: 58, No. 2, 41-62, p. 48.

¹⁵ Zahid Ali Khan, "Balochistan Factor in Pak-Iran Relations: Opportunities and Constraints", *South Asian Studies*, 2012, Vol: 27, No. 1, 121-140, p. 122.

¹⁶ Nasser Boladai, "The Baloch in Iran", Haziran 2012, <http://www.europalevante.eu/wp-content/uploads/2012/06/Baloch-In-iran-a-national-question.pdf>.

gibi, bu bölgede de aşiret ve klanlara dayalı grup kimlikleri ön plana çıkmıştır. Sistan-Belucistan, İran'ın Arap Denizi'ne (Umman Denizi) açılan ve Hürmüz Boğazı'nı kontrol altında tutabilme anlamında çok önemli bir role sahip olan *Çabahar* Limanı'nı da bünyesinde barındırmaktadır.¹⁷ Afganistan'da kalan Belucistan toprakları ise Pakistan ve İran'a kıyasla oldukça küçüktür ve bu bölgede yaşayan Belucilerin, İran ve Pakistan'da yaşayan Beluciler ile toplumsal/siyasal ilişkileri çok güçlü değildir. Dağlık bir görünüme sahip olması ve Taliban unsurlarının da bölgede konuşlanmış oluşu, Afganistan'da yaşayan Belucilerin, toplumsal taleplerini dillendirmeleri noktasında fazlaca görünür olamamalarına yol açmaktadır. Zira Taliban'ın kontrol altında tuttuğu ve oldukça dağlık/engebeli bir görünüme sahip Afganistan-Pakistan-İran sınırı, Belucistan ile Afganistan'da Belucilerin yaşadığı topraklar arasına doğal bir sınır örmekte ve iletişimi engellemektedir. Bunun yanı sıra, Taliban'ın mevzilendiği bu topraklarda, örgütün kendi ideolojisi ve dünya görüşüne uymayan hiçbir gruba ya da anlayışa alan ya da imkân tanımamaya çalıştığı da söylenebilir. Nitekim Afganistan ve Pakistan güvenlik güçleri ile çatışan ve "hava saldırıları (drone)" ile karşı karşıya kalan Taliban, kontrol altında tutmaya çalıştığı bölgede Beluci ulusçuluğunun da kendisi ile rekabet etmeye başlaması halinde çok daha zor bir durumda kalacağını görmektedir.

Oldukça geniş bir toprak parçası olan Belucistan'da yalnızca Beluciler yaşamamaktadır. Farklı toplumsal/ulusal kimliklerin varlığı, Beluci kimliğine dayalı siyasal ayrılıkçılık girişimlerini bir yandan konsolide ederken, diğer yandan da başarıya ulaşmasına ciddi bir engel teşkil etmektedir. Örneğin, Sistan-Belucistan eyaletinde Beluciler çoğunluk durumunda olmalarına karşın (bölge nüfusunun yaklaşık %70'i), Sistanilerin İran rejimi ile mezhepsel bir ortaklığa sahip olmaları ve İran'a bağlı kalmayı istemeleri nedeniyle,¹⁸ Beluci

¹⁷ Aryaman Bhatnagar and Divya John, "Assessing Afghanistan and Central Asia: Importance of Chabahar to India", *Observer Research Foundation Special Report*, October 2013, No. 4, 1-16.

¹⁸ Houriyeh Khodayousefi, "A Study of the Sistani People's Culture in Iran", *Afro-*

ulusçuluğu daha çok Sistaniler ile yaşanan toplumsal/siyasal rekabet ekseninde anlaşılmaktadır. Sistaniler ile Belucilerin birbirleriyle bölgesel bir rekabet içerisine girmeleri ve bu rekabetin özellikle Belucilerin kaynaklarını tüketmelerine neden olması, İran'ın Beluci ulusçularını daha rahat ve maliyetsiz şekilde kontrol altında tutmalarını beraberinde getirmektedir. Zaten Sistan-Belucistan topraklarında gerçekleşen silahlı çatışmaların çok büyük bir bölümü, Pakistan ve Afganistan'dan İran topraklarına sızan *Cundullah* örgütü kaynaklıdır.¹⁹ Etnik milliyetçi bir temelde kurgulanmış olmasına karşın, mezhepsel arka planı da toplumsal bir meşruiyet aracı olarak kullanan ve Pakistan topraklarında örgütlenmiş olan Cundullah, İran topraklarında yaşayan Beluci ulusçularının en önemli destekçisi konumundadır. Bu örgüt, Belucilerin ulusçu taleplerinin sınır aşan bir nitelik gösterdiğini kanıtlaması açısından sembolik bir öneme sahiptir.²⁰

Pakistan'a bağlı Belucistan eyaleti ise toplumsal anlamda ciddi bir çeşitlilik göstermektedir. Öyle ki, bölge nüfusunun yarısını Beluciler oluşturmakla birlikte, bölgenin kuzeybatısında, *Khyber Pakhtunkhwa* (ya da eski adıyla Kuzey-Batı Sınır Bölgesi) eyaletine ve Afganistan topraklarına komşu olan bölgede ciddi bir *Peştun* nüfusu bulunmaktadır.²¹ Belucistan'daki Peştun nüfusunun, eyalet nüfusunun %38'ini oluşturduğunu belirten analizler mevcuttur. Eyalet merkezi Quetta da kuzeybatı Belucistan'da, nüfusun neredeyse tamamının Peştunlardan oluştuğu bölgede bulunmaktadır. Belucistan'ın Peştunların konumlandığı kuzeybatı bölgesi, gerek nüfus yoğunluğu, gerekse de ekonomik kalkınmışlık anlamında bölgenin geri kalanından ayrılmaktadır. Pakistan'dan Afganistan'a ve oradan da Orta Asya'ya giden tarihsel ticaret güzergâhının üzerinde bulunan bu bölge, sınırın

Asian Journal of Anthropology and Social Policy, 2013, Vol: 4, No. 1, 38-42, p. 40.

¹⁹ Salim Çevik, "Pakistan Siyasetini Anlama Kılavuzu", *SETA Rapor*, Mayıs 2013, 1-140, s. 67-68.

²⁰ Frédéric Grare, "Pakistan: The Resurgence of Baluch Nationalism", *Carnegie Papers*, 2006, No. 65, 1-20, p. 4.

²¹ Kupecz, op. cit., p. 99-100.

Afganistan tarafında kalan kısmı, yani *Kandahar* ve çevresi de Peştunlardan oluştuğu için, siyasal sınırlardan bağımsız ve Peştun kimliğine yaslanmış bir bölgesel görünüme sahiptir.²² Kuzeybatı Belucistan, aynı zamanda, Pakistan Ordusu'na ve devlet kurumlarına karşı savaştan *Tehrik-i Taliban Pakistan*'ın (*Pakistan Talibanı*) ciddi bir toplumsal etkinliğe ve görünürlüğe sahip olduğu bir bölgedir.²³ Aynı şekilde, Afganistan ve Pakistan'ın çeşitli bölgelerinden gelen Taliban ile El Kaide unsurlarına doktriner eğitim verildiği belirtilen *Quetta Şurası* da bölgede konumlanmıştır.²⁴ Peştunların egemen olduğu, nüfus yoğunluğunun Belucistan genelinden yüksek, ekonomik ve ticari hayatın oldukça canlı olduğu kuzeybatı Belucistan, adeta Belucistan'dan ayrı bir bölge gibidir. Bu çerçevede, Belucistan'ın yönetsel merkezinin ve bölgenin sahip olduğu ekonomik, teknolojik ve haberleşme imkânlarının da genel itibarıyla Peştunların elinde olduğu ve Peştunların Belucistan'ın siyasal özerkliğinden/bağımsızlığından daha çok Afganistan'daki mücadeleye eklenen bir görünüm arz ettiği söylenebilir. Genel itibarıyla seküler bir görünüm sergileyen Beluci ulusçuluğunun, önemli bir bölümü Selefilik anlayışını içselleştirmiş olan Peştunlar ile siyasal/bölgesel anlamda aynı paydada birleşebilmesi de mümkün değildir. Hatta ekonomik güç Peştunların elinde olduğu için, Beluci ulusçuluğu, aynı zamanda Peştunlar ile rekabet/anlaşmazlık çerçevesinde kendisini inşa etmiştir.²⁵

Belucistan'da yaşayan ve Beluci ulusçuları ile aynı paydada birleşmesi pek mümkün olmayan bir diğer toplumsal/ulusal grup da *Hazaralardır*. Moğol ya da Türk kökenli oldukları düşünülen Hazaralar

²² Farhan Hanif Siddiqi, "Security Dynamics in Pakistani Balochistan: Religious Activism and Ethnic Conflict in the War on Terror", *Asian Affairs: An American Review*, 2012, Vol: 39, No. 3, 157-175, p. 160.

²³ "Pakistan: The Militant Jihadi Challenge", *International Crisis Group Asia Report*, 2009, No. 164, 1-39, p. 12.

²⁴ Jeffrey Dressler and Carl Forsberg, "The Quetta Shura Taliban in Southern Afghanistan: Organization, Operations and Shadow Governance", *Institute For the Study of War Backgrounder*, December 2009, 1-11.

²⁵ Farhan Hanif Siddiqi, op. cit., p. 166-167.

Farsça konuşmaktadır.²⁶ Afganistan, İran, Pakistan ve genel itibarıyla Orta Asya'da dağınık bir şekilde yaşayan Hazaralar, Belucistan topraklarının ekonomik açıdan zengin olan kuzeybatısında özellikle de bölgenin yönetim merkezi Quetta'da konumlanmışlardır. Hazaralar, Şii oldukları için özellikle Selefilik anlayışını içselleştirmiş Pencaplıların ve Peştunların hedefi haline gelmişlerdir. Militanlarının büyük bölümünü Pencaplı Selefilere oluşturduğu ve Şii'lere karşı saldırılar düzenleyen *Lashkar-e-Jhangvi* adlı terörist grubun²⁷ hedefinde yer alan en önemli toplumsal grup da Hazaralardır. Hazaralar, Belucilerden ayrı bir toplumsal/ulusal kimliğe sahip oldukları, Pakistan hükümetleri ile genel itibarıyla iyi geçindikleri ve Belucistan'ın ekonomik işleyişine Belucilerden çok daha etkin şekilde dâhil oldukları için, Belucistan'ın geleceği konusunda Beluci ulusçuları ile aynı noktada buluşmaları söz konusu değildir.

Belucistan'da az sayıda Pencaplı da yaşamaktadır. Pencaplıların çoğu devlet görevlileri, askerler ve aileleri, Quetta ve çevresinde yaşayan tüccarlar (Quetta nüfusunun yaklaşık %30'u), Çin-Pakistan iş birliği ile *Gwadar*'da inşa edilen liman ve yol inşaatlarında çalışan mühendis ve işçilerdir. Pencaplılar, Pakistan'daki en kalabalık toplumsal grup olarak devletin ve ordunun en üst düzey pozisyonlarına konumlanmış durumdadır. Ulusal gelirden en büyük payı da Pencaplılar almaktadır. Bu nedenle, Beluciler, Pencaplı kimliğinin Pakistan ulusal kimliği ile eşdeğer olduğunu ve Belucistan'ı sömürenlerin esasen Pencaplılar olduğunu düşünmektedir.²⁸ Bu çerçevede, Beluci ulusçuluğunun en önemli örgütlenmeleri olan *Belucistan Özgürlük Ordusu (Balochistan Liberation Army-BLA)*, *Belucistan Halkın Kurtuluşu Cephesi (Balochistan People's Liberation Front-BPLF)* ve *Belucistan Kurtuluş Cephesi (Balochistan Liberation Front-BLF)* gibi

²⁶ Niamatullah İbrahimi, "Shift and Drift in Hazara Ethnic Consciousness: The Impact of Conflict and Migration", *Crossroads Asia Working Paper*, 2012, No. 5, 1-25, p. 7.

²⁷ Mahrukh Han, "Balochistan: The Forgotten Frontier", *Strategic Studies*, 2012, Vol: 32-33, No. 4/1, 200-223, p. 211.

²⁸ Siddiqi, op. cit., p. 166.

örgütler²⁹ daha çok Belucistan'daki Pencaplıları hedef alan saldırılarda bulunmaktadır. *Beluci Öğrenci Örgütü (Baloch Students Organization)* ve 1970'lerde kapatılan Ulusal Halk Partisi'nin devamı olarak kurulan *National Party (Ulusal Parti)*, yasal zeminde hareket eden Beluci ulusçuluğunun en önemli temsilcileri olarak bilinmektedir.³⁰

Beluci, Peştun, Hazara ve Pencaplıların dışında Belucistan'da yaşayan bir diğer grup da Sindh eyaletine komşu bölgelerde (özellikle Kalat ve çevresinde) yaşayan Sindhliiler (*Brahuiler*) idir. Bu toplumsal gruptan gelenler ile Beluciler arasında herhangi bir problem bulunmamaktadır. Zira Sindh (Brahui) toplumsal kimliğinin oluşumunda Belucilerin de önemli bir payı bulunmaktadır.³¹ Hatta Beluci kökenli Sindhliilerin oranının Sindhliilerin toplam nüfusuna oranının %30'u bulduğu dahi ifade edilmektedir.

Belucistan, bölgesel/küresel aktörler için de çok önemlidir. Pakistan-Çin iş birliği ile inşa edilen Gwadar Limanı, bu çerçevede ele alınması gereken en önemli örnektir. Belucistan'ın güneybatısında, Arap Denizi kıyısında ve İran sınırına 120 km. mesafede yer alan Gwadar, Hürmüz Boğazı'nın tam karşısındaki konumu çerçevesinde özellikle Çin için çok değerli bir liman ve ticaret merkezi projesine ev sahipliği yapmaktadır. Pakistan-Çin iş birliği ile 2003 yılında başlayan Gwadar Projesi çerçevesinde, eski bir balıkçı kasabası olan Gwadar'a, maliyetinin çok büyük bir bölümünü Çin'in karşıladığı büyük ve modern bir liman inşa edilmiştir.³² 2007 yılında açılan bu limanın yanı sıra, Gwadar'ı bir serbest ticaret bölgesi haline getirerek cazibesini arttırabilmek için çalışmalar sürdürülmektedir. Bölge, gerek sahip

²⁹ Khuram Iqbal, "Counter Insurgency in Balochistan: Pakistan's Strategy, Outcome and Future Implications", *PAK Institute for Peace Studies*, 2008, 1-6, p. 2.

³⁰ Aasim Sajjad Akhtar, "Balochistan versus Pakistan", *Economic&Political Weekly*, 2007, Vol: 42, No. 45-46, 73-79, p. 75.

³¹ "The Baluch and the Brahui and Their Rebellions", *Tribal Analysis Center*, September 2009, p. 1-2.

³² Zahid Anwar, "Gwadar Deep Sea Port's Emergence As Regional Trade and Transportation Hub: Prospects and Problems", *Journal of Political Studies*, 2010, Vol: 1, No. 2, 97-112, p. 101-106.

olduğu liman, gerekse de Gwadar'ın doğusuna kurulan endüstri tesisleri ve özellikle rafineriler çerçevesinde dünyanın en önemli liman şehirlerinden biri haline gelecektir. Pakistan ve Çin Gwadar'da bölgesel bir ticaret ve finans merkezi kurmak için çalışmalarını sürdürürken; aynı zamanda Gwadar'ı Pakistan'ın geri kalan bölgelerine ve Çin'e bağlayabilmek için çok ciddi altyapı yatırımları yapmakta ve özellikle otoyollar ve demiryolları inşa etmektedir.³³ 2013 yılı itibarıyla, Gwadar Limanı ve çevresinde sürdürülen altyapı inşaat/projelerinin kontrolü Çin'e ait bir devlet şirketi olan *China Overseas Port Holdings Limited* isimli şirkete devredilmiştir.³⁴ Çin'in Belucistan topraklarına ve özelde Gwadar'a bu denli ilgi göstermesinin en önemli nedeni, Arap Denizi üzerinden Hint Okyanusu'na açılan ve dünyanın enerji merkezi diye bilinen Hürmüz Boğazı'nı kontrol altında tutmak ve Ortadoğu ile Afrika'dan Çin'e aktarılacak petrol ve doğalgazın tankerlerle *Malakka Boğazı*'ndan geçmesi riskini ortadan kaldırarak Gwadar limanına bağlanacak boru hatları üzerinden enerji kaynaklarının doğrudan Çin'e aktarılmasını sağlamaktır. Böylece Çin, özellikle ABD'nin Malakka Boğazı ve çevresindeki ülkeler üzerinden kendisine yönelttiği enerji aktarım tehdidini bertaraf edebileceği (enerji güvenliğini sağlayabileceği) gibi, ihtiyaç duyduğu enerjiye çok daha az maliyetli bir şekilde ve kısa zamanda kavuşabilecektir.³⁵ Bu iş birliğinin en önemli bölgesel yansıması ise Hindistan'ın yalnızlaşması olacaktır. Bu nedenle, Çin, an itibarıyla 500'ün üzerinde mühendis ve işçisini

³³ 2002 yılında inşaatına başlanan, 2004'te bitirilen ve Gwadar'ı Karaçi'ye bağlayan Makran Otoyolu, 2004'te yapımına başlanan ve Gwadar Limanı'nı Sindh Eyaleti'ne ve Pakistan'ın geri kalan bölgelerine bağlayan M8 Otoyolu ve yine 2007 yılında yapımına başlanan ve oldukça büyük ve modern bir havaalanı olması beklenen Gwadar Uluslararası Havalimanı Projesi gibi girişimler, Pakistan tarafından yapılan, ancak gerek ekonomik kaynak, gerekse de mühendis ve işçi desteği anlamında Çin'in ön planda olduğu ulaştırma projelerine işaret etmektedir.

³⁴ Louis A. Delvoie, "Pakistan and China: An All-Weather Friendship", *The Kingston Whig-Standard*, January 2014, 1-3.

³⁵ Hasan Yaser Malik, "Strategic Importance of Gwadar Port", *Journal of Political Studies*, 2012, Vol: 19, No. 2, 57-69, p. 61-63.

Belucistan topraklarındaki Gwadar'a konumlandırmıştır ve Gwadar projesinin milyarlarca dolara ulaşan maliyetinin neredeyse %80'lik bölümünü karşılamaktadır. Ne var ki, Gwadar Projesi çerçevesinde bölgede yaşayan Belucilere iş olanaklarının sağlanmaması, yabancı mühendis ve işçilerin bölgede konumlandırılmaları ve Pakistan hükümeti eliyle bölgede yaşayan insanların evlerinden uzaklaştırılmaları, Belucilerde ciddi bir tepkiye yol açmaktadır.³⁶

Pakistan ile kimliğe dayalı ve bölgesel bir rekabetin içerisinde olan Hindistan, tıpkı Bangladeş'in bağımsızlığına fiili olarak destek verdiği gibi,³⁷ Belucilerin ayrılıkçı istemlerine de sıcak yaklaşmaktadır. Hatta Hindistan'ın Beluci ulusçuluğuna eklenmiş silahlı gruplar olan BLA, BPLF ve BLF gibi örgütlere perde arkasından ekonomik destek verdiği de Pakistan hükümeti tarafından iddia edilmektedir. Pakistan'ın siyasal bütünlüğünü tehdit edecek, Gwadar ve çevresinde istikrarsızlık yaratarak Çin'i tedirgin edecek ve Çin ile Pakistan arasında gelişen bölgesel iş birliğine zarar verebilecek olan Beluci ulusçuluğu, Hindistan'ın işine yarayabilecek bir faktör olarak görülmelidir. Hindistan, Belucistan'a kendi enerji çıkarları açısından da yaklaşmak zorundadır. Zira Hindistan'ın büyüyen enerji ihtiyacını karşılayabilmek için öngörülen İran-Pakistan-Hindistan ve Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan doğalgaz botu hatları Belucistan topraklarından geçmektedir.³⁸ Bu nedenle, Hindistan hükümetinin Beluci ulusçularına verilecek destek noktasında çok daha tedbirli hareket etmesi beklenmelidir.

İran Orta Doğu'ya (Suriye, Irak, Körfez ülkeleri ve Lübnan özelinde yaşananlar) bu denli fazlaca müdahil olmaya devam eder ve İran'ın nükleer programına ilişkin kriz yeniden tırmandırılırsa, özellikle ABD, Suudi Arabistan, İsrail ve Körfez ülkeleri gibi küresel/bölgesel

³⁶ Fani et. al., op.cit., p. 665.

³⁷ Zaglul Haider, "A Revisit to the Indian Role in the Bangladesh Liberation War", *Journal of Asian and African Studies*, 2009, Vol: 44, No. 5, 537-551.

³⁸ "The Iran-Pakistan-India Gas Pipe-Dream", *The Hindu Business Line*, 29 Kasım 2013, <http://www.thehindubusinessline.com/economy/the-iranpakistanindia-gas-pipe-dream/article5405591.ece>.

aktörlerin Beluci ulusçuluğunun sınır aşan niteliğini destekleme yönünde bir strateji izlemeleri beklenebilir. Belucilerin Sünni olmaları ve Pakistan topraklarında yaşayan soydaşları ile iletişimlerinin sürüyor oluşu, onların İranlı (Fars) ulusal kimliğine entegre olmama yönünde irade beyanında bulunmalarına neden olmaktadır. Beluci ulusçuluğunu sahiplenmiş ve Pakistan ile Afganistan topraklarını lojistik üssü olarak kullanan Cundullah, İran'a karşı silahlı saldırılar gerçekleştiren ve ABD tarafından da desteklendiği iddia edilen bir örgüt olarak³⁹ İran'ı tehdit etmeye devam etmektedir.

Belucistan, Afganistan'da ABD liderliğindeki müttefik güçlere karşı mücadele veren Taliban ve El Kaide unsurlarının lojistik üssü haline gelmiştir.⁴⁰ Bölgenin kuzeyindeki dağlık yapı Taliban'a ciddi avantajlar sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, var olduğu söylenen Quetta Şurası, Taliban'a insan kaynağı sağlayan ve Taliban unsurlarına doktriner eğitim verilen önemli bir üs olarak görülmektedir. Pakistan Talibanı (Tehrik-i Taliban Pakistan) da Belucistan'ın kuzeyi/kuzeybatısında özellikle Peştunlar arasında toplumsal meşruiyete sahiptir. ABD, bu örgütün etkinliğini kırabilmek ve Afganistan ile Pakistan Taliban'ı arasındaki organik ilişkiyi engelleyebilmek için Belucistan'da etkinlik göstermek zorundadır. ABD'nin Belucistan topraklarında bulunan Quetta ve Omara hava üsleri, Taliban/El Kaide unsurlarına müdahale anlamında değerlidir. Ne var ki, ABD'nin insansız hava araçları (drone) ile gerçekleştirdiği operasyonlarda çok sayıda masum sivilin de hayatını kaybetmesi, gerek Belucistan hakkında, gerekse de Pakistan yönetiminde büyük bir rahatsızlığa yol açmaktadır.⁴¹

³⁹ "Iran Jundullah Leader Claims US Military Support", *BBC News*, 26 Şubat 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8537567.stm>.

⁴⁰ Bansal, op. cit., p. 193-195.

⁴¹ "US Drone Attacks in Balochistan won't be Tolerated: Jamali", *The News*, 25 Eylül 2011, <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=69363&Cat=2>. David A. Jaeger and Zahra Siddique, "Are Drone Strikes Effective in Afghanistan and Pakistan? On the Dynamics of Violence Between the United States and the Taliban",

Güvenikleştirme Yaklaşımı ve Toplumsal Güvenlik

Toplumsal güvenlik, siyasal güvenlik ile bağlantılı olmasına karşın ondan farklılaşmaktadır. Zira siyasal güvenlikle vurgulanmaya çalışılan, toplumların siyasallaşması neticesinde beliren devletlerin kurumsal istikrarı ve geleceği ile yönetimlerin meşruiyet kaynağı olarak gördükleri ideolojiler olmaktadır.⁴² Toplumsal güvenlik ise kimlikler ile ilintilidir. Bir kimliğin algılanan bir tehdide ya da tehlikeye karşı korunması, ya da daha geniş bir kapsamda ele alırsak, bir topluluğun kimliğine yönelik olarak algıladığı bir tehdide karşı kendisini savunması ya da savunulması toplumsal güvenlik olarak betimlenmektedir. Toplumsal güvenliğin ne olduğu ve nasıl anlamlandırılabilceği konusunda ön plana çıkan husus, Kopenhag Okulu'nun öncülerinden Barry Buzan'ın tanımlamaya çalıştığı "güvenikleştirme" kavramıdır.⁴³ Konstrüktivist kuramın öncülerinin üzerine temellendirilen güvenikleştirme yaklaşımı, belli bir durumun nasıl bir güvenlik sorunu haline geldiğini ya da getirildiğini açıklamaya çalışır.⁴⁴ Amaç, sorunların ve ilişkilerin güvenlik meselesi olmaktan çıkarılması (desecuritization) ve yalnızca devletin varlığını çok yakından ilgilendiren ve aciliyet taşıyan hususların güvenlik meselesi olarak görülebilmesidir.⁴⁵ Kopenhag Okulu'na göre, önemsiz görünen herhangi bir kamusal problem dahi, öncelikle siyasal alanın merkezine oradan da güvenlik alanına taşınabilir. Alınan kararlar ve aktarılan kaynak devlet tarafından yürürlüğe konduğu için, mesele toplumun tamamını ilgilendirir hale gelmekte, aciliyet taşıyan ve kendisine özgü

IZA Discussion Paper Series, December 2011, No. 6262, 1-38, p. 1-14.

⁴² Ole Waever, "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", *Uluslararası İlişkiler*, 2008, Cilt: 5, No. 18, 151-178, s. 153-154.

⁴³ Barry Buzan, "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century", *International Relations*, 1991, Vol: 67, No. 3, 431-451.

⁴⁴ Nebi Miş, "Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirmesi", *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2011, Cilt: 6, No. 2, 345-381, s. 348.

⁴⁵ Rita Floyd, "Human Security and the Copenhagen School's Securitization Approach: Conceptualizing Human Security as a Securitizing Move", *Human Security Journal*, 2007, No. 5, 38-49, p. 38-43.

önlemler gerektiren bir problem olarak etkin bir şekilde güvenikleştirilmektedir. Yani Ken Booth'un söylemiyle ele alırsak, bir sorun devletin güvenlik ajandasına yerleştiği an toplumsal ve siyasal anlamda öncelikli bir konuma yükselmektedir.⁴⁶

Güvenikleştirme yaklaşımı, bir konunun siyasallaştırılması sürecinin ileri bir aşaması olarak görülebilir.⁴⁷ Nitekim bu yaklaşım bağlamında, normal bir husus/konu öncelikle siyasal alana taşınmakta, sonrasında ise varoluşsal bir tehdit olarak kabul edilerek güvenikleştirilmektedir. Güvenikleştirme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirdiğimizde, tehdit unsuru, toplumsal ve siyasal süreçler eliyle biçimlendirilen öznel anlamlandırmaların bir sonucu olarak belirmektedir.⁴⁸

Buzan ve Waeber, ideal olanın meselelerin güvenlikdışılaştırılması (desecuritization) olduğunu belirtir.⁴⁹ Kopenhag Okulu, güvenlik kavramını olumlamaz ve güvenikleştirme yaklaşımını uzak durulması gereken bir uygulama olarak betimler. Zira güvenikleştirme yaklaşımı ön plana çıkarıldığında özgürlüklerin alanı daralır, otorite algısı güçlendirilir ve toplumsal/siyasal şiddet de meşru bir hale getirilir. Toplumsal/siyasal elitler güvenlik konusunda konuşma, karar alma yetkisini/tekelini ellerinde bulundurdukları sürece, güvenliğe ilişkin farklı metinlerin/algıların ortaya çıkmasına da engel olur. Bu yaklaşımlarının ardında yatan ana unsur ise, farklı güvenlik yaklaşımlarının belirmesi ile siyasetin işleyişi bağlamında kontrolü kaybetme ve gücü yitirme endişesidir.⁵⁰ Sorunların güvenikleştirilmesi

⁴⁶ Ken Booth, "Security and Self: Reflections of a Fallen Realist" *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, Keith Krause and Michael C. Williams (ed.), University of Minnesota Press, Minnesota, 1998, p. 83-120.

⁴⁷ Miş, op.cit., s. 356.

⁴⁸ Gencer Özcan, "Türkiye'de Siyasal Rejim ve Güvenikleştirme Sorunsalı", *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006, s. 356.

⁴⁹ Ole Waeber, "Securitization and Desecuritization", *On Security*, R.D. Lipschutz (ed.), Columbia University Press, New York, 1995, p. 56.

⁵⁰ Pınar Bilgin, "Making Turkey's Transformation Possible: Claiming Security Speak, Not Securitization!", *Southeast European and Black Sea Studies*, 2007, Vol: 7, No. 4,

sonucu demokrasi kesintiye uğradığı ve değişik çözüm yolları üzerinde tartışmak imkânsız hale geldiği için, toplumsal/siyasal elitler, güvenlikleştirme silahını etkin bir şekilde kullanmaktadırlar.

Kopenhag Okulu, telaffuz etmenin güvenlikleştirmenin kendisi olduğunu ve bu sürecin de söylem (söz edimi) yoluyla gerçekleştiğini belirtir. Devleti yöneten kişi/gruplar, güvenlik kelimesini belli bir husus ile bağlantılandığı/andığı anda, o konu özel bir alana yerleştirilir ve konuya ilişkin karar alıp uygulama yetkisi de devleti yönetenlerin eline geçmiş olur. Anlaşılacağı üzere, güvenlikleştirme yaklaşımında, söylem (söz edimi) aracılığıyla sosyal olarak inşa edilen bir tehdit anlayışı geçerlidir.⁵¹ Güvenliğe ilişkin tehditler öznelerin bilgisi dışında yok hükmündedirler ve güvenlik sorunları ancak biz ‘bildiğimiz’ ya da ‘istediğimiz’ takdirde ortaya çıkabilirler. Zaten güvenlikleştirme yaklaşımının en önemli unsuru da söylem boyutudur. Özneler arası geçirgenliği kurgulayan söylem ne denli etkin kullanılırsa, meselelerin öncelikle siyasetin gündemine gelmesi daha sonra da güvenlikleştirilmesi o kadar kolay olmaktadır. Güvenlikleştirmenin etkinleştirilebilmesi için güvenlikleştirici bir aktör (devlet/hükümet), güvenliğinin tehlikeye düştüğü ifade edilen bir referans nesnesi (ulusal çıkar) ve güvenlikleştirmeyi kabul edecek alımlayıcı bir kitle (halk/ulus) gerekli olan unsurlardır.⁵² Güvenlikleştirmenin özneler arası geçirgenliğini yönlendiren söz edimi bağlamında öncelikle bir husus varoluşsal bir tehdit olarak ortaya atılır. Bu bağlamda, güvenlikleştirici aktörlerin de dâhil olmasıyla o husus siyasetin gündemine alınarak güvenlikleştirme süreci başlatılır. Daha sonra ise varoluşsal tehdit olarak betimlenerek siyaset alanının merkezine çekilen husus, aciliyet taşıyan bir içeriğe sahip olduğu gerekçesiyle, alımlayıcı kitlenin de rızasıyla siyaset alandan soyutlanır ve güvenlikleştirilir. Böylece o konuyla/meseleyle ilgili olağanüstü önlemler/politikalar toplum nezdinde meşru kılınmış olur. Ne var ki, bahsettiğimiz süreç

555-571, p. 557-558.

⁵¹ Waever, 1995, op. cit., p. 55.

⁵² Miş, op.cit., s. 350.

bağlamında en önemli olan nokta, alımlayıcı kitlenin bahsedilen meseleye ilişkin olağanüstü önlemlerin alınmasını, yani güvenlikleştirme girişimini kabul etmesi ya da rıza göstermesidir. Başarılı bir güvenlikleştirme için en önemli unsur toplumsal rıza ya da kabul hususudur.⁵³ Özneler arası geçirgenliğin konsolide edilmesi aşamasında görsellik de söylem (söz edimi) unsurunu güçlendirecek bir katalizör olarak değerlendirilebilir. Örneğin, *11 Eylül Saldırısı*'nın canlı yayınlanmasının ABD halkının toplumsal tehdit algısını nasıl derinden etkilediği ya da Danimarka'da *Jyllands Posten* gazetesinde yayınlanan *Hz. Muhammed* karikatürlerinin İslam dünyasında nasıl algılandığı ortadadır.⁵⁴

Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme yaklaşımının kullanılması noktasında her zaman demokratik bir sürecin işletilmeyebileceğini, toplumsal/siyasal baskı aracılığıyla da etkin bir güvenlikleştirme yapılandırılabilceğini belirtmektedir. Bu durum, daha çok çoğulcu demokrasi anlayışını benimseyememiş, otoriter yönetsel anlayışına sahip ülkeler için geçerlidir. Güvenlikleştirme bağlamında en etkili aktör devlet imkânlarını kullanma hakkına haiz olan hükümetlerdir.⁵⁵ Nitekim bürokratları ve özellikle medyayı kontrol altında tutma ve diğer aktörleri de etkileyip yönlendirme imkânına sahiptir.

Devletlerin siyasal sınırlarıyla toplumların sınırlarının çok ender olarak birbirleriyle örtüşüyor olması, Kopenhag Okulu'nun toplumsal güvenlik yaklaşımını ön plana çıkaran en önemli nedenlerden biridir.⁵⁶ Zira güvenliği yalnızca devlet güvenliği ile sınırlamak, devletsiz halkların ve ulusal azınlıkların güvenlik endişelerini gidermemektedir. Bu gruplar, çok kültürlü bir devlette yaşayan ırk tabanlı azınlıklar

⁵³ Barry Buzan et. al., *Security: A New Framework For Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, London, 1998, p. 21.

⁵⁴ Lene Hansen, "Theorizing the Image For Security Studies: Visual Securitization and the Muhammad Cartoon Crisis", *European Journal of International Relations*, 2011, Vol: 20, No. 10, 1-24.

⁵⁵ Buzan et al., 1998, op. cit., p. 40-41.

⁵⁶ Waever, 2008, op. cit., p. 153-155.

olabileceği gibi, bölge tabanlı bir kimlik benimsemiş gruplar da olabilir.

Kopenhag Okulu, toplumsal güvenlik bağlamında sosyal değişim, statü farklılaşması ve bireysel güvensizlik gibi unsurlara da büyük bir önem atfetmektedir.⁵⁷ Nitekim sosyal değişimin hızlanması ve statü anlamında dramatik bir değişimin yaşanması, bireysel güvensizlikleri konsolide eder. Böyle bir durumda toplumsal kimlik de aynı süreci yaşayan bireylerden etkilenerek devamlılık gösteren bir güvenlikleştirmeye eklenir.

Ole Waever'e göre güvenlikleştirme, devlet seçkinlerinin ve topluma yön veren aktörlerin bilinçli olarak yaptığı bir tercihtir. Güvenlikleştirme yaklaşımı, toplumsal/siyasal seçkinler tarafından, belli hedeflere ulaşabilmek, belli değerleri, ideolojileri meşru kılabilmek ve izlenmek istenen politikaları topluma kabul ettirebilmek için kullanılır.⁵⁸ Güvenlikleştirmenin bütünleştirici ve meşrulaştırıcı karakteri hükümetler, siyasal iktidarlar ve topluma yön vermek isteyen elitlere kolaylık sağlamaktadır. Eğitim, siyasal partiler, sivil toplum kuruluşları, ideolojiler ve doktrinler gibi sosyal/iletişimsel yönü ağır basan ve kapsayıcı bir içeriğe sahip araçlar/unsurlar da birer güvenlikleştirme aracı olarak ele alınmalıdır.

Göç ile yatay ve dikey rekabet gibi unsurlar, Ole Waever'in toplumsal güvenliğe tehdit olarak anlamlandırdığı en önemli faktörler olarak değerlendirilmelidir. Göç önemlidir; zira bir bölgeye göç ile yerleşen bir halk, sahip olduğu nüfus bağlamında, belli bir sürecin sonunda o bölgenin siyasal ve ekonomik kontrolünü ele alabilir.⁵⁹ Yatay rekabet durumunda, coğrafi ve siyasal görünürlüğü artan bir toplumun etkinliğinin genişlemesi ve kendi dil ve kültür unsurları ile diğerlerini etkilemeye başlaması söz konusudur. Dikey rekabet durumunda ise, belli bir grubun bir bölgesel entegrasyon girişimi (AB gibi) ya da

⁵⁷ Ibid., p. 157.

⁵⁸ Michael C. Williams, "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, 2003, Vol: 47, 511-531.

⁵⁹ Waever, 2008, op. cit., p. 158-159.

ayrılıkçı bir proje sonucu önceki toplumsal/siyasal kimliğini terk etmesi ve daha geniş (AB vatandaşlığı gibi) ya da dar kapsamlı (Iraklı Kürt, Abhaz, vb.) kimliklere eklenmesi söz konusudur.

Bir toplumun doğurganlık oranı düşerken başka bir toplumsal grubun nüfus artış oranının hızlanması, doğurganlık oranı düşen toplumsal grubun güvenikleştirmeye gitmesini beraberinde getirebilir.⁶⁰ Doğurganlık oranı artan toplumsal grup azınlık konumundaysa, hâkim grubun kontrolünde olan devletin/siyasal iktidarın zorunlu göç baskısı ya da o grubun nüfus artışını azaltmayı hedefleyen politikalarıyla da karşılaşabilir. Bu da azınlık grubu için bir güvenikleştirme nedeni olarak görülmektedir.⁶¹ Çok kültürlü toplumlar için büyük önem arz eden devlet-ulus yaklaşımının ortadan kalkması ya da böyle bir siyasal anlayışın kurgulanamaması durumunda da kimlik ve kültüre dayalı problemler kolaylıkla güvenikleştirilebilmektedir.

Dini gruplar/topluluklar da toplumsal güvenlik için bir referans nesnesi olarak gösterilebilir. Nitekim bu topluluklar kimlik tabanlı bir sürekliliğe sahip ve onlar-biz ayrımının kolaylıkla sahiplenilebileceği bir niteliğe haizdirler. Toplumlar arasında herhangi bir çatışmanın yaşanması durumunda, din, bir turnusol kâğıdı ya da işaretleyici görevini üstlenebilmekte ve bir referans nesnesi olarak algılanmaktadır.⁶²

Belucistan'daki Siyasal İstikrarsızlığın Güvenikleştirme Yaklaşımı Çerçevesinde Anlandırılması

Belucistan, Pakistan'ın güvenlik ajandasının en önemli bileşenlerindedir. Belucilerin Pakistan'ın bağımsızlık ilanının ardından bu devletin siyasal egemenliğini en geç tanıyan toplum olması, bu bağlamda önemlidir. Beluci toplumuna dair sosyal ve

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Jef Huysmans, *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*, Routledge Publishing, New York, 2006, p. 44-62.

⁶² Carsten Bagge Laustsen and Ole Waever, "In Defence of Religion: Sacred Referent Objects For Securitisation", *Millennium Journal of International Studies*, 2000, Vol: 39, No. 3, 705-739.

ekonomik işleyiş bağlamında çok önemli bir payı olan *sardar* ve *nawab* gibi feodal önderlerin Pakistan'ın siyasal hâkimiyetini tanımama yolunda bir tavır benimsemesi de Pakistan hükümetinin Belucilere ve Belucistan'a bakış açısının siyasal güvenlik çerçevesinde şekillenmesine neden olmaktadır. Belucistan'ın, Pakistan'ın enerji ihtiyacının karşılanması anlamında çok değerli olması, Hindistan'ın Belucileri Pakistan'a karşı kullanma olasılığının bulunması ve Pakistan'ın Çin ile geliştirdiği bölgesel müttefiklik anlamında Belucistan'ın birincil öncelik haline gelmesi,⁶³ Pakistan'ın Belucileri ve Belucistan'ı bir siyasal güvenlik meselesi olarak görmesine katkıda bulunmaktadır. Zira Beluci ulusçuluğunun yükselişi, Pakistan'ın toprak bütünlüğüne ve enerji ihtiyacı bağlamında ekonomik görünümüne bir tehdit oluşturduğu gibi, aynı zamanda, bu ülkenin izlemeye çalıştığı dış politikaya ve bölgesel rolüne olumsuz anlamda etki edebilecek bir gerçeklik olarak görülmektedir. Pakistan'da siyaset, bürokrasi ve ordu içerisinde en önemli pozisyonları ellerinde tutan Pencaplılar,⁶⁴ Belucilerin ayrılıkçı girişimlerinin Pakistan'da yaşayan tüm toplumsal grupların (Peştun, Sindhli-Brahui, Hazara, vb.) yaşantısına ve özellikle ekonomik görünümüne zarar vereceğini ifade ederek Belucilere karşı çoklu bir toplumsal güvenlikleştirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, Belucistan Parlamentosu'nda Beluci kökenlilerin sayısı ve etkinliği düşük düzeyde tutulmakta, federal parlamento ve başta ordu olmak üzere bürokrasi içerisindeki Beluci temsilinin artması yönünde herhangi bir çaba sarf edilmemekte,⁶⁵ merkezi bütçeden Belucistan'a olan kaynak aktarımı oldukça sınırlı olmaktadır⁶⁶ ve Pakistan Ordusu Belucistan topraklarında

⁶³ Rosheen Kabraji, "The China-Pakistan Alliance: Rhetoric and Limitations", *Chatham House Asia Programme Paper*, 2012, No. 1, 1-29, p. 9-10.

⁶⁴ Yasmin Roofi and Khawaja Alqama, "Ethnic Dilemma in Pakistan and Division of Punjab: End or Beginning of the New Era of Conflict", *Journal of Politics and Law*, 2013, Vol: 6, No. 1, 156-162, p. 157-158.

⁶⁵ Malik Siraj Akbar, *The Redefined Dimensions of Baloch Nationalist Movement*, Washington, Xlibris Corporation, 2011, p. 170-172.

⁶⁶ "Parliament is Chief Umpire: Baloch", *Daily Times*, 6 Eylül 2014, <http://www.daily>

sürekli olarak operasyonlar yaparak federal hükümet ile anlaşmazlık yaşayan sardar ve nawablar ile mücadele etmektedir.⁶⁷ Bu strateji çerçevesinde Pakistan devletinin siyasal egemenliği, aktardığı kaynaklar ve kurumsal organları da toplumsal/siyasal bir güvenlikleştirme aracı olarak kullanılmaktadır. Pakistan ve İran'ın siyasal güvenlikleştirmeyi meşru kılabilmek için kullandığı ve Beluci kimliğini tehdit olarak sunan yaklaşımın işe yaradığını, ancak, aynı zamanda Belucileri de kendi toplumsal/ulusal kimlikleri özelinde bir güvenlikleştirmeye gitmeye ittiği, dolayısıyla Beluci ulusçuluğunun güçlenmesine neden olduğu söylenmelidir. Son dönemde özellikle eğitim ya da iş gibi nedenlerle Pakistan'dan ayrılarak yurtdışına ve özellikle de Batılı ülkelere yerleşen Belucilerin yaşadıkları ülkeler nezdinde Belucilerin sorunlarını dile getirmeye başlaması ve bu yönde uluslararası bir farkındalık yaratması,⁶⁸ sayısı ve etkinliği gittikçe artan örgütler (BLA, BPLF, Cundullah, vb) eliyle Beluci ulusçuluğunun sardar ve nawabların Pakistan Hükümetiyle olan konjonktürel temaslarından ve toplumsal/siyasal vesayetinden uzaklaştırılmaya başlanması ve Belucistan topraklarının “teröre karşı savaş” adı altında insansız hava araçları ile bombalanması,⁶⁹ Beluci kimliğinin tehdit altında olduğu ve korunması gerektiğine dair bir ön kabul yaratmakta ve bu da etkin bir güvenlikleştirmeyi beraberinde getirmektedir.

Beluci kimliği ve ulusçuluğunun konsolide edilmesinde en büyük pay sahipleri, daha önce de bahsetmiş olduğumuz ve bölgenin feodal yapısını yansıtan aşiret/kabile liderleri olan sardar ve nawab

times.com.pk/national/06-Sep-2014/parliament-is-chief-umpire-baloch.

⁶⁷ Malik Siraj Akbar, “Nawab Marri: The Steadfast Baloch”, *The Baloch Hal*, 10 Haziran 2014, <http://thebalochhal.com/2014/06/10/nawab-marri-the-steadfast-baloch-nationalist>.

⁶⁸ “Balochistan: Important London Meeting For UK Baloch”, *Unrepresented Nations and Peoples Organization*, 15 Şubat 2013, <http://unpo.org/article/15513>. Chidanand Rajghatta, “Balochistan Resolution in US Congress Drives Pakistan Crazy”, *The Times of India*, 18 Şubat 2012, <http://timesofindia.indiatimes.com/world/pakistan/Balochistan-resolution-in-US-Congress-drives-Pakistan-crazy/articleshow/11942550.cms>.

⁶⁹ “Pakistan’s Drone Operations in Balochistan”, *The Baloch Hal*, 6 Haziran 2013, <http://thebalochhal.com/2013/06/07/editorial-pakistans-drone-operations-in-balochistan>.

unvanlarına sahip kişilerdir.⁷⁰ Bu aktörler, toplumsal manada ön plana çıkmış, sosyo-kültürel ve tarihsel arka plan anlamında da belli bir meşruiyeti içselleştirmiş siyasal önderler olarak görülmektedir. Kendi toplumsal/siyasal özerkliklerini korumak isteyen ve Belucistan özelinde işletilecek siyasal bir ortaklık çerçevesinde kendi otoritelerini sarsmadan Pakistan'a bağlı kalmayı arzulayan sardar ve nawab'lar, Pakistan hükümetinin onların otoritesini tanımak istememesi ve gücü paylaşmayı reddetmesi nedeniyle çıkmaza sürüklenmektedir. Bu çıkmazı aşabilmek ve kendi toplumsal meşruiyetlerini koruyabilmek için ise Beluci kimliğini güvenlikleştirme yönünde bir strateji izlemektedirler. Pakistan'ın Belucistan'ın kaynaklarını sömürdüğü, buna karşın Beluci toplumsal/ulusal kimliğinin siyasal/yönetimsel manada temsil edilebilmesi noktasında herhangi bir adım atmadığı gerekçesinden hareket eden ulusçu örgütler de güvenlikleştirme noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Sardar ve nawab'ların aksine seküler bir içeriğe sahip ve sol söylemden yararlanan⁷¹ bu gruplara örnek olarak Belucistan Özgürlük Ordusu (BLA), Belucistan Halkın Kurtuluşu Cephesi (BPLF), Belucistan Kurtuluş Cephesi (BLF), Beluci Öğrenci Örgütü ve Ulusal Parti gösterilebilir. Geleneksel ve modern dönem yaratıları olan bu aktörlerin çabaları, Beluci kimliğinin güvenlikleştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Pakistan hükümeti ise, Beluci ulusçularını ülkenin toprak bütünlüğünü ve ekonomik gelişimini baltalamaya çalışan gruplar olarak göstererek⁷² Pencaplı, Peştun, Sindh (Brahui) ulusal kimliklerine eklenmiş Pakistanlı toplumsal/siyasal elitleri Belucilere karşı kurgulamaya çalıştığı güvenlikleştirme anlayışına entegre etmeye çalışmaktadır. Benzer bir yaklaşımı İran'ın da kendi topraklarında yaşayan Belucilere karşı uyguladığı söylenebilir.

Belucistan Pakistan'ın toprak bütünlüğü ve ekonomik gelişimi

⁷⁰ Syed Ali Shah, "Sardars, Nawabs Continue to Dominate Balochistan Cabinet", *The Dawn*, 14 Ekim 2013, <http://www.dawn.com/news/1049721/sardars-nawabs-continue-to-dominate-balochistan-cabinet>.

⁷¹ Siddiqi, op. cit., p. 164-166.

⁷² "Balochistan: Civil-Military Relations", *PILDAT Issue Paper*, Mart 2012, p. 19-23.

üzerinden güvenlikleştirildiği için, Pakistan Ordusu Belucistan'da sürekli olarak operasyon yapmakta ve bölgenin hemen her yerinde garnizon inşa etmektedir.⁷³ Ordunun hedefi, Pakistan'ın siyasal otoritesinin altını çizmektir. Benzer bir durum, Sistan-Belucistan eyaletinde konuşlanmış Devrim Muhafızları için de geçerlidir.⁷⁴ Bu durum, ordu faktörünün Belucistan'da baskın siyasal/yönetimsel faktör haline gelmesine, sivil özgürlüklerin kullanılamamasına ve hemen hiçbir konuda protesto hakkının işletilememesine neden olmaktadır. Örneğin, Pakistan'da yer alan Belucistan bölge yönetimi, özellikle *Zülfikar Ali Butto* döneminden itibaren (1973'ten sonra), merkezden alınan kararları tasdik eden bir kurum haline dönüştürülmüştür. Üstelik yerel yönetimde de Beluciler yeterli oranda temsil edilmemekte ve üst düzey pozisyonlar çoğunlukla Pencaplı ya da Peştunlara verilmektedir. Bu durum, kendi kimliklerinin baskılanmasından rahatsız olan Belucileri Beluci kimliğini güvenlikleştirerek silahlı eylemler gerçekleştiren grupların saflarına katılmaya itmektir. Yani toplumsal güvenliğin tehlikeye düştüğüne dair bir algı oluştuğunda başvurulan güvenlikleştirme yaklaşımı, şiddet yanlısı aktörlerin otoritesini meşrulaştırmaktadır. Zira toplumsal/siyasal anlamda neyin güvenlik sorunu olup olmadığını yorumlama yetkisi, şiddet ile özdeşleşmiş olan ordu ya da Beluci kimliğine dayalı silahlı örgütler gibi aktörlerin eline geçmiştir.

Cundullah, Sünniliği Beluci kimliğinin bir parçası olarak görmekte ve İran'ın benimsediği Şii mezhebine karşı Belucileri yanına çekebilmek için kullanmaktadır.⁷⁵ Güvenlikleştirme esnasında, varlığının tehlikede olduğu ifade edilen referans nesnesi ise Beluci toplumsal/etnik kimliğidir. Yani güvenlikleştirme eyleminde atf Beluci kimliğine yapılmaktadır.

Beluci ulusçuluğunun gelişimini engellemek isteyen Pakistan ve

⁷³ Grare, op. cit., p. 13.

⁷⁴ "Iranian Commanders Assassinated", *BBC News*, 18 Ekim 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8312964.stm>.

⁷⁵ "Profile: Iran's Jundullah Militants", *BBC News*, 20 June, 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8314431.stm.

İran'da, devlet/hükümet güvenlikleştirici aktör olarak belirlemektedir. Güvenliğinin tehlikeye düştüğü referans nesnelere olarak ise devletin toprak bütünlüğü bağlamında siyasal, Belucistan'ın enerji rezervleri ile özellikle Gwadar (Pakistan), Reço Diq (Pakistan) ve Çabahar (İran) projeleri özelinde ekonomik ve Belucistan'da yaşayan Beluciler dışındaki toplumsal/ulusal gruplar açısından da toplumsal güvenlik unsurları ele alınmaktadır. Dolayısıyla Beluciler dışındaki tüm toplumsal gruplar alımlayıcı kitleyi teşkil eder hale gelmektedir.

Güvenlikleştirme yaklaşımının en önemli yapı taşlarından biri olan alımlayıcı kitlenin rızasının alınması noktasında ise; Beluciler, Pakistan ile İran ordularının düzenlediği silahlı saldırıları, ekonomik az gelişmişliği ve buldukları ülkelerin siyasal/yönetimsel kurumlarında kendilerine çok düşük seviyede temsil hakkı verilmemesini kullanmaktadır.⁷⁶ Pakistan ve İran ise BLA, BPLF ve BLF ve Cundullah tarafından düzenlenen silahlı eylemler ile Belucistan'ı kaybetmenin doğuracağı ekonomik, ticari ve genel itibarıyla stratejik kayıpları ön planda tutmaktadır.

Söylem tabanlı bir görünüm arz eden ve özneler arası bir sürece işaret eden toplumsal güvenlikleştirmenin hayata geçirilmesi anlamında görsellik de önemli bir rol oynamaktadır. Pakistan ve İran ordularının ulusçu Beluci örgütlerine karşı gerçekleştirdiği saldırıların ardından yayınlanan katliam ve yıkım görüntüleri ya da fotoğrafları çok önemli bir toplumsal güvenlikleştirme aracıdır. Derin bir yoksulluk içerisinde yaşayan Belucilerin durumu ortada iken, gerek Belucistan topraklarında, gerekse de bağlı olunan ülke içerisinde yaşayan diğer toplumsal grupların zenginliğini gösterir yayınlar da ciddi bir farkındalık yaratmaktadır. Gwadar, Reço Diq ve Çabahar⁷⁷

⁷⁶ Khan, op. cit., p. 1075-1076.

⁷⁷ İran'ın Hint Okyanusu'na açılan limanı olan ve bu ülkenin en güneydeki şehri olarak bilinen Çabahar'ın nüfusunun neredeyse tamamı Beluci kökenlidir. İran Hükümeti tarafından "serbest ticaret ve endüstriyel gelişim bölgesi" olarak ilan edilen Çabahar'da en önemli yatırımı yapan ülke Hindistan'dır. Hindistan, İran ve Orta Asya'dan Çabahar'a ulaştırılacak İran ve Orta Asya petrol/doğalgazını, bu liman şehri üzerinden

gibi büyük projelerde çalışanların çok büyük bir bölümünün yabancı uyruklu (özellikle Çinli)⁷⁸ ya da Beluci kökenli olmayan Pakistanlı (Pencaplı, Peştun vb.) ve İranlılardan oluştuğuna dair görsel yayınlar da yoksulluğun çok yüksek olduğu Belucistan'da, Beluci kimliğine dayalı güvenikleştirme çerçevesinde görselliğin bir katalizör olarak kullanıldığını kanıtlamaktadır.⁷⁹

İran'ın en büyük eyaleti olan Sistan-Belucistan'da, gerek bürokratik, gerekse de siyasal temsil noktasında Beluci olmayan ya da devletle barışık ve Beluci ulusçuluğuna karşı çıkan kişiler/gruplar ön plandadır. Beluci kökenlilerin İran Meclisi'ndeki varlığı da oldukça zayıftır.⁸⁰ İran Belucilerinin yakındığı en önemli meselelerden biri, Beluci karşıtı isimlerin devlet tarafından bölgeye yönetici (vali) olarak atanmasıdır. Pakistan'da da benzer bir durum söz konusudur. *Zafarullah Khan Jamali*, *Pervez Müşerref* döneminde başbakanlık koltuğuna oturana dek hiçbir Beluci federal hükümette kilit pozisyonlara gelememiştir.⁸¹ Pakistan'ın bağımsızlığından itibaren geçen sürede yalnızca dört Beluci bakanlık koltuğuna oturabilmiştir. Pakistan Ordusu'nun tabi olduğu kota sistemine uygun olarak ordu personelinin yalnızca %0,6'sı Beluci kökenli olabilmektedir ve

kendi topraklarına taşımayı planlamaktadır. Hatta Afganistan'dan Çabahar'a ulaşacak bir demiryolu projesi de Hindistan'ın ekonomik desteğiyle hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. İran, Çabahar'da bir rafineri inşa etmenin yanı sıra, bu limanı Bender Abbas'a alternatif bir hale sokmaya çalışmaktadır. Bender Abbas, Avrupa'ya ihraç edilecek petrol ve doğalgaz için kullanmayı amaçlayan İran, Çabahar'ı da Doğu/Güneydoğu Asya'ya yönelik olarak kullanmak istemektedir. Çabahar özelinde görülen İran-Hindistan iş birliği, esasen Gwadar'da görülen Pakistan-Çin iş birliğine verilmek istenen bir cevaptır. Bkz. "As China Offers Funds to Iran, India Set to Fast-Track Chabahar Pact", July 1, 2013, http://www.cuhk.edu.hk/hkiaps/iarc/pdf/sino_indian/article235.pdf.

⁷⁸ Ziad Haider, "Baluchis, Beijing and Pakistan's Gwadar Port", *Georgetown Journal of International Affairs*, Winter/Spring 2005, 95-103, p. 95.

⁷⁹ "China Workers Killed in Pakistan", *BBC News*, February 15, 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4716820.stm.

⁸⁰ Boladai, op. cit., p. 3.

⁸¹ Bansal, op. cit., p. 185.

ordunun komuta kademesinde Beluci kökenli bir isim yer almamaktadır. Belucistan'daki polis gücünün de yalnızca %25'i Beluci toplumsal grubundan gelmektedir. 2002 yılında Quetta'daki bölge hükümetinde görev yapan 14 bakandan yalnızca dördü Beluci kökenliydi. Belucilerin İslamabad'daki federal hükümette temsil oranları çok daha düşüktür. Örneğin Pakistan'ın dış politika temsilciliklerinde Beluci kökenli bir isim yer almamaktadır.⁸² Siyasal ve bürokratik temsil noktasında ortaya çıkan bu tablo, Beluci ulusçularının kendi toplumsal kimliklerini güvencileştirmeleri ve taraftar toplamaları anlamında çok ciddi bir etki yaratmaktadır.

Pakistan'ın temelde beş büyük grup tarafından yönlendirilen medya sektöründe⁸³ Beluci dilinde yayın yapan yalnızca iki gazete bulunmaktadır.⁸⁴ Hâlbuki yönetim ve eğitim dili olarak kabul edilmese de gazete, radyo ve TV organlarının Beluci dilinde yayın yapmasının önünde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Buna rağmen, Pakistan tarafından finanse edilen ve devletin resmî görüşünü yansıtan,

⁸² Ibid., p. 185-186.

⁸³ Pakistan medyası, *Jang*, *Dawn*, *Nawa-i Waqt*, *Express* ve *Daily Times* adlı medya grupları eliyle şekillendirilmektedir. *Jang*, Pakistan'ın en büyük medya grubudur. Hem İngilizce, hem de Urdu dilinde yayın yapan bu grubun sahip olduğu en önemli medya organları *Daily Jang*, *The News International*, *Mag Weekly* ve *Awam*'dir. Pakistan'ın ikinci büyük medya grubu olan *Dawn*'a bağlı olarak yayın yapan gazeteler *The Dawn*, *Dawn News*'tir. *Nawa-i Waqt*, üçüncü sırada gelen medya grubudur. Aynı isimli ve Urduca yayın yapan bir gazetenin yanı sıra, *The Nation* adlı gazete de bu gruba aittir. *Express* medya grubu *Daily Express* adlı Urduca yayın yapan bir gazete ile *Express Tribune* adlı İngilizce yayın yapan bir yayın organına sahiptir. *Daily Times*'in de aynı isimle İngilizce yayınlanan bir gazetesi ile *Daily Aaj Kal* adlı Urduca yayınlanan bir yayın organı bulunmaktadır. TV kanalları olarak ise çok büyük bir bölümü yine aynı gruplara bağlı birer iştirak olan 40'ın üzerinde yayın organı bulunmaktadır. *Dawn News*, *Express*, *PTV*, *Geo News* önemli haber ve aktüalite kanalları olarak bilinmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Marco Mezzera and Safdar Sial, "Media and Governance in Pakistan: A Controversial Yet Essential Relationship", *Initiative For Peace Building Country Case Study: Pakistan*, October 2010, 1-48, p. 15-17.

⁸⁴ Carina Jahani, "State Control and Its Impact on Language in Balochistan", *The Role of the State in West Asia*, Annika Rabo and Bo Utas (ed.), Swedish Research Institute, Stockholm, 2004, 1-14, p. 5.

1961 yılından bu yana aralıklarla yayınlanan *Ulus*⁸⁵ ile Beluci ulusçuluğunu güçlendireceği düşüncesiyle, Kasım 2010'dan itibaren basılı olarak yayınlanması yasaklanan ve yalnızca internet üzerinden yayınlanmasına izin verilen *Baloch Hal*⁸⁶ dışında, Beluci kimliğine yaslanan ve yayınlanmasına izin verilen herhangi bir medya organı bulunmamaktadır.⁸⁷ Beluci ulusçuları tarafından kurulan ve yurtdışından yayın yapan TV, gazete, dergi ve internet siteleri, Pakistan tarafından tespit edilerek engellenmeye çalışılmaktadır. İran'da ise devletin resmî dili olan Farsça'nın yanı sıra bölgesel ve ulusal dillerin yazılı ve görsel basında kullanılması, okullarda öğretilmesi ve bu dillerde kitap yayınlanması serbest bırakılmıştır. Ne var ki, İran'da Beluci dilinde yayın yapan medya kuruluşu bulabilmek ve bu dilde yayınlanan kitaba rastlayabilmek pek mümkün değildir. İslam Devrimi sonrası Beluci dilinde yayın yapan birçok gazete ve dergi ortaya çıkmış olmasına karşın, bunların tamamı bir süre sonra ekonomik yetersizlik ve devlet sansürü nedeniyle kapanmıştır. Zahedan ve *İranşehr*'de Farsça ve Beluci dilinde yayın yapan (iki dilli) iki ayrı dergi bulunmaktadır. *Radyo Zahedan* 1960'lı yıllardan bu yana (Şah döneminden beri), Beluci dilinde yayın yapmaktadır.⁸⁸ Ne var ki, hem Radyo Zahedan hem de iki dilli olarak yayınlanan dergiler, Beluci ulusçuları tarafından devletin propaganda araçları olarak görülmektedir. İran ve Pakistan'da Beluci dilinde yayın yapan TV kanalı ise bulunmamaktadır. Devletin Beluci dilinde yayın yapacak medya organlarını çok sıkı bir şekilde denetlemesi ve ekonomik yetersizlikler, Beluci dilinde yayın yapacak bağımsız TV, radyo ve gazete yayınlarının gelişimini engellemektedir. Bu durum, Beluci çocukları ve gençlerinin Pakistan'da resmî dil olan Urduca'nın, İran'da ise Farsça'nın etkisinde

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ "Editorial: Don't Panic; We are Liberals", *The Baloch Hal*, November 9, 2010, <http://thebalochhal.com/2010/11/09/editorial-dont-panic-we-are-liberals>.

⁸⁷ Jahani, op. cit., p. 5.

⁸⁸ Harold Schiffman, *Language Policy and Language Conflict in Afghanistan and Its Neighbors: The Changing Politics of Language Choice*, Brill Publishing, Leiden, 2011, p. 330.

kalmasına ve kendi dillerini unutmalarına, öğrenememelerine ya da iyi bir şekilde konuşamamalarına neden olmaktadır.⁸⁹ Beluci ulusçuları bu durumun önüne geçmek ve Beluci dili ile kültürünü yaşatabilmek için yurtdışından (özellikle Avrupa, Hindistan, vb.) yasadışı olarak yayın yapma imkânlarına ulaşmaya çalışmaktadır. Bu yayınlar Pakistan ya da İran tarafından engellenene dek Beluci kimliğine dayalı güvenlikleştirme duvarını tahkim etmeye devam etmektedir.

Belucilerin üç ayrı devletin egemenliğinde yaşamak zorunda bırakılması, Beluci kimliğine dayalı ulusçu girişimlerin yekvücut olarak hareket etmesini zorlaştırmaktadır. Beluci nüfusunun ve Belucistan topraklarının önemli bir bölümünün bulunduğu Pakistan, sınır aşan bir niteliğe sahip olan Beluci ulusçuluğunun merkezi konumundadır.⁹⁰ İran topraklarına yönelik silahlı eylemler gerçekleştiren ve İran'daki Belucilerin ulusçu dürtülerini kamçulamayı arzulayan Cundullah'ın Pakistan'da mevzilenmesi bu duruma güzel bir örnek teşkil etmektedir. Yani Belucistan topraklarının bölünmüş bir görünüm arz etmesi Beluci kimliğine yönelik tehdidin çok yönlü olduğunu ortaya koyarak toplumsal güvenlikleştirmeyi meşrulaştırırken, aynı toplumsal bölünmüşlük nedeniyle tek bir paydada birleşmek ve senkronize bir güvenlikleştirme eylemi gerçekleştirmek zorlaşmaktadır. Pakistan ve İran'ın Belucilerin kimlik tabanlı istemlerini yalnızca devlet güvenliği çerçevesinde yorumlamaları ve bu istemleri kendi siyasal güvenliklerine bir tehdit olarak görmeleri, kendi ulusal/toplumsal kimliğine yaslanan bir devleti olmayan ve ırk tabanlı bir azınlık olarak da görülebilecek Belucileri kendi kimliklerini güvenlikleştirmeye itmektedir.

Sardar ve nawab'ların toplumsal/siyasal kontrolü elde tuttuğu, toplumsal ayırım çizgilerinin aşiretler/klanlar üzerinden çizildiği ve

⁸⁹ Jahani, op. cit., p. 5-10.

⁹⁰ Muhammad Ijaz Laif and Muhammad Amir Hamza, "Ethnic Nationalism in Pakistan: A Case Study of Baloch Nationalism During Musharraf Regime", *Pakistan Vision*, 2002, Vol: 10, No. 1, 49-81, p. 59-60.

geleneksel üretim biçimlerine yaslanan feodal bir görünüm arz eden⁹¹ Belucistan'ın bu görüntüsü, bölge Pakistan'a bağlandıktan sonra değiştirilmek istenmiştir. Siyasal statüsü değişen ve buna bağlı olarak sosyal anlamda da farklılaşması gereken Belucilerin, hâlen korumakta oldukları feodal toplumsal yapıları ile yeni duruma ayak uydurmaları oldukça zordur. Bunun yanı sıra, İran ve Pakistan'da kalan Belucistan topraklarında iş imkânlarının, siyasal gücün ve otoritenin özellikle Sistani, Fars, Pencaplı ve Peştun gibi diğer toplumsal grupların kontrolünde olması, Belucistan özelinde ve bağlı bulunulan ülkeler bazında Belucilerin bireysel tatminsizliklerini ve güvensizliklerini arttırmaktadır.

Beluci ulusçularının en çok üzerinde durdukları hususlardan biri, dil ve eğitim sektörüdür. Pakistan'ın bağımsızlığı ve Urdu dilinin ulusal dil olarak tercih edilmesinin ardından⁹² bu ülkeye bağlı olan Belucistan topraklarında “Özgür Belucistan” düşüncesinin gelişimine paralel olarak Beluci dilini kullanma ve anadilin öğretilmesine dair girişimlerde de bulunulmuştur. Eğitimli genç kesim, özellikle de şair ve yazarlar tarafından yürütülen ve Beluci ulusçuluğuna eklemlenmesi gereken bu girişimler 1950'lerin ortalarından itibaren kayda değer bir görünüm kazanmıştır.⁹³ Beluci dilinde birçok kitap ve dergi basılmış ve yayınlanmıştır. Ne var ki bu girişimler oldukça sınırlı kalmıştır. Zira dağıtım olanakları yetersiz ve okuyucu kitlesi çok düşüktür.⁹⁴ Eğitimli Belucilerin daha çok Urduca, Farsça ve İngilizce yayınları takip etmesi ve bu dilleri kullanması, Beluci dilinin gelişimini daha da güçleştirmiştir. Yani Beluci toplumsal elitleri kendi dillerine yabancılaşmış ve dil-toplum örtüşmesi üzerinden şekillendirilebilecek bir

⁹¹ Noor ul Haq et al., “Balochistan: Facts and Fiction”, *IPRI Factfile*, 2012, 1-120, p. 10-12.

⁹² Mussarat Jabeen, “Language Controversy: Impacts on National Politics and Secession of East Pakistan”, *South Asian Studies*, 2010, Vol: 25, No. 1, 99-124.

⁹³ Jahani, op. cit., p. 5.

⁹⁴ Pakistan'a bağlı Belucistan eyaletinde okur-yazarların toplam nüfusa oranı %26-27 seviyesindedir. Belirtilen oran, öğrenilmesi/öğretilmesi için her türlü imkânın yaratıldığı resmî dil olan Urduca için geçerlidir. Bkz. “PDMA (Provincial Disaster Management Authority) Balochistan”, April 11, 2012, <http://www.pdma.gob.pk/?p=39>.

güvenlikleştirme girişimini sabote eder bir görünüme bürünmüşlerdir. Beluci dilinde yapılan yayınlara devlet tarafından destek verilmemesi ve bu faaliyetlere şüpheyle yaklaşılması da önemli bir olumsuzluk olmuştur. Bugün itibarıyla Beluci dilinin Pakistan’da eğitim ve yönetim dili olarak kullanılmadığını ancak Beluci ulusçularının Beluci dilini eğitim dili haline getirebilmek için çabaladıklarını biliyoruz. Beluci dili resmî olarak yalnızca Quetta’daki *Belucistan Üniversitesi*’nde *Beluci Akademisi*’nde öğretilmektedir.⁹⁵ Beluci dilinin farklı lehçelerden oluşması ve bu lehçelerden hangisinin öğretileceği noktasında beliren kafa karışıklığı önemli bir anlaşmazlık unsurudur. Nitelikli öğretmen eksikliği ve Beluci kökenlilerin önemli bir bölümünün dahi kendi ulusal dillerini “geri ve kırsal” bir yaratı olarak görerek ekonomik ve sosyal anlamda kendilerine hiçbir katkı sağlamayacağını düşünmeleri, Pakistan’daki Beluci ulusçularının kimliğe dayalı güvenlikleştirme yaklaşımı açısından ciddi bir olumsuzluktur.⁹⁶

Ulusal Halk Partisi’nin (National Awami Party) ortaya koyduğu toplumsal/ulusal talepler ve ayrılıkçı istemler nedeniyle, Zülfikar Ali Butto döneminde bölgeye düzenlenen askerî müdahale esnasında kapatılması sonrasında kurulan Ulusal Parti, çok etkin olmasa da, Belucistan bölge yönetimi çerçevesinde Beluci kimliğinin temsilini sağlamaktadır. 1967 yılında kurulmuş olan Beluci Öğrenci Örgütü⁹⁷ ise önceleri Ulusal Halk Partisi, şimdi ise Ulusal Parti’nin en önemli destekçisi konumundadır. Ne var ki, bu parti ve örgütün topyekûn bir toplumsal güvenlikleştirme bağlamında etkin bir görünüm sergiledikleri söylenemez. Bu minvalde BLA, BPLF ve BLF gibi silahlı mücadeleyi yadsımayan ve esas hedefleri Beluci toplumsal kimliğini güvenleştirerek Belucilerin ulusal varlığını siyasal arenaya yansıtmak olan örgütlerin ortaya çıkması doğal karşılanmalıdır.

⁹⁵ “Welcome to Balochi Academy Quetta”, *Balochi Academy*, <http://www.balochiacademy.org>.

⁹⁶ Jahani, op. cit., p. 5.

⁹⁷ Iqbal Haider Butt, *Revisiting Student Politics in Pakistan*, Heinrich Böll Stiftung, Bargad, 2009, p. 28.

Belucistan'a olan Peştun ve Pencaplı göçü ve özellikle son dönemde Gwadar ve Reço Diq gibi projeler eliyle bölgeye yerleşen yabancıların sayıca artıyor oluşu da Belucilerin toplumsal/ulusal kaygılarını arttırmaktadır. Nitekim göçler sonucu bölgeye yerleşen farklı toplumsal grupların Belucilerin yaşadıkları topraklardaki ekonomik, ticari ve sosyo-kültürel etkinlikleri artmaktadır. Pakistan'a bağlı Belucistan eyalet yönetiminin genel itibarıyla bölgedeki nüfusları giderek artan Peştun ve Pencaplıların kontrolünde olması, Beluci ulusçularının kimliğe dayalı güvenlik tedbirlerini gündeme getirmesini kolaylaştırmaktadır. Aynı durum, bölge ve ülke yönetiminde çok düşük düzeyde temsil edilen ve Çabahar Projesi sonrası bölgeye yerleşen farklı toplumsal gruplardan kendi toplumsal kimliğine yönelik tehdit algılamaya başlayan İran Belucileri için de geçerlidir. Pencaplı, Fars ve Peştunların Belucistan özelinde sürekli olarak konsolide olan görünürlükleri, gündelik yaşam, dil (Pencap dili, Urduca, Farsça, Peştunca) ve kültür (özellikle eğitim, basım-yayın ve medya olanakları) gibi unsurlar üzerinden ifadesini bulduğu için, Belucilerin bu gruplar tarafından geliştirilen yatay rekabete cevap veremediği söylenebilir. Gerek Pakistan, gerekse de İran, Belucilerin kendi toplumsal kimliklerini terk ederek Pakistanlı ve İranlı ulusal kimliklerini içselleştirmelerini istemektedir. Yani Beluci kimliğinin Pakistanlı ve İranlı kimlikleri ile dikey bir rekabet içerisinde olduğu söylenebilir. Bahsedilen bu durum, Beluciler için önemli bir güvenikleştirme vesilesidir.

Hem Pakistan, hem de İran, topraklarında barındırdıkları farklı toplumsal/ulusal kökenlerden gelme insanları belli bir devlet-ulus yaratısı içerisinde bir arada tutmak istemektedir. Ne var ki, bu konuda çok başarılı oldukları söylenemez. Zira devlet-ulus yaratısı farklı toplumsal grupların ittifakı ve katılımıyla değil, belli ulusal grup/grupların sahip olduğu toplumsal kimlik unsurları üzerine temellendirilmeye çalışılmaktadır. Türk, Kürt, Arap, Ermeni ve Beluci toplumsal gruplarını bünyesinde barındıran İran, devlet kimliğini Fars toplumunun dili ve kültürü üzerine inşa etmiştir. Pakistan ise, özellikle Pencaplı kimliğinin kültürel özelliklerine yaslanan ve Sindhli ile Peştunları da devlet-ulus kimliğine entegre etmeyi hedefleyen bir yapı

yaratmaya çalışmıştır. Ne var ki, Pakistanlı kimliği daha çok nüfusun çoğunluğunu oluşturan Pencaplılar tarafından sahiplenilmektedir.⁹⁸ Bu ahval içerisinde, Belucilerin devlet-ulus yaratisı içerisinde kendilerinin temsil edilmediği hususundan hareketle güvenleştirmeye başvurması ve ulusçu dürtülere yönelmesi anlaşılır bir tutumdur.

Pakistan ve İran, Belucilerin eklemlediği ayrılıkçı girişimleri kendi toprak bütünlükleri ve siyasal egemenliklerine bir tehdit olarak görmekteirler. Ancak Belucilerin toplam nüfusunun ve nüfus artış hızının her iki devlet için de ciddi bir tehlike öngörmediği çok açıktır. İran topraklarında kalan Belucistan, ülkenin en büyük eyaleti olmasına karşın en düşük nüfuslu bölgesi konumundadır.⁹⁹ Üstelik bölge nüfusunun %30 kadarı da İran ile herhangi bir meselesi olmayan Şii mezhebine entegre olmuş Sistani toplumundan oluşmaktadır. Pakistan'da kalan Belucistan toprakları ise, 1998-2011 yılları arasında kapsayan bir araştırma çerçevesinde ülkenin nüfusu en hızlı artan bölgesi olarak betimlenmiştir. Ne var ki, tıpkı İran'da olduğu gibi, Pakistan'da kalan Belucistan bölgesi de ülkenin en düşük nüfuslu bölgesidir. 1998-2011 yıllarını esas alan ve Pakistan nüfusunun bu tarihler arasında %46,9 arttığını kaydeden araştırma çerçevesinde Belucistan nüfusunun hızlı bir şekilde artmakta olduğunun ortaya çıkması ise, Beluci toplumsal grubu ile ilgili değildir. Bu artışın en önemli nedeni, Afganistan'daki savaştan kaçan ve çok büyük bir bölümü Peştun asıllı olan mültecilerin sınırı geçerek Belucistan'a sığınmasıdır. Öyle ki, bugün Belucistan'da dört milyon kadar mülteci olduğu ifade edilmektedir.¹⁰⁰ Beluciler nüfusları itibarıyla buldukları ülkelere tehdit olabilecek bir görünüm arz etmemektedir. Tam tersine, Beluci ulusçuları, kendi toplumsal kimliklerinin buldukları ülkeler

⁹⁸ Gulshan Majeed, "Ethnicity and Ethnic Conflict in Pakistan", *Journal of Political Studies*, 2013, Vol: 1, No. 2, 51-63, p. 59.

⁹⁹ Rasmus Christian Elling, *Minorities in Iran: Nationalism and Ethnicity After Khomeini*, Palgrave Macmillan Publishing, London, 2013, p. 38.

¹⁰⁰ "The Tricky Demographics of Balochistan", *The Dawn*, January 31, 2014, <http://www.dawn.com/news/708123/the-tricky-demographics-of-balochistan>.

tarafından asimile edilmeye çalışıldığını iddia ederek Beluci etnik/ulusal kimliğini güvenikleştirmeye çalışmaktadır.

Din/mezhep farklılığı da toplumsal güvenikleştirme bağlamında öne çıkan unsurlardan biridir. Beluci toplumunun hemen tamamı Sünni İslam inancına bağlıdır. Bu yönüyle, Pakistan’da yaşayan Belucilerin toplumun geneli ile uyum içerisinde olduğu söylenebilir. Ne var ki, özellikle Afganistan sınırına paralel uzanan ve Peştun kökenlilerin çoğunluğu oluşturduğu Belucistan’ın kuzey/kuzeybatısında görünür bir toplumsal etkinlik kurmuş olan Tehrik-i Taliban Pakistan ve Quetta Şurası gibi El Kaide şemsiyesi altında görülebilecek Selefi örgütlerin varlığı,¹⁰¹ Belucileri tedirgin etmektedir. Pakistan’da gelişen Beluci ulusçuluğu, genel itibarıyla dini söylemi kullanmaktan kaçınmaktadır. Hatta Beluci ulusçuluğunun Pakistan özelindeki temsilcilerinin seküler bir anlayışa sahip olduğunu ve sol söylemler üzerinden toplumsal bir güvenikleştirmeye gittiğini söyleyebiliriz. Bunun en önemli nedeni, din/mezhep unsurunun kendilerini Pakistan devleti ile aynı potada erimeye zorlayacağı düşüncesidir. İran’da ise daha farklı bir durum söz konusudur. İran’ın Şii İslam inancı üzerine temellendirilmiş teokratik bir siyasal örgütlenmeye yaslanması, hem Sünni mezhebinden gelen, hem de farklı bir etnik/toplumsal kimliğe sahip olan Belucilerin bağlı buldukları devlete/sisteme yabancılaşmalarına yol açmaktadır.¹⁰² Bu çerçevede bir değerlendirme yapıldığında, güvenikleştirme bağlamında beliren Beluci ulusçuluğunun Pakistan’da daha çok etnik bir görünüm

¹⁰¹ Mukhtar A.Khan, “Quetta: The Headquarters of the Afghan Taliban”, *Combating Terrorism Center*, May 15, 2009, <https://www.ctc.usma.edu/posts/quetta-the-headquarters-of-the-afghan-taliban>. Malik Siraj Akbar, “Taliban Consolidating Grip on Quetta: Sanaullah Baloch”, *The Baluch*, November 29, 2008, http://www.thebaluch.com/010509_report.php?page=2009%5C01%5C05%5Cstory_5-1-2009_pg1_11.

¹⁰² Abubakar Siddique, “Iran’s Sunni Baloch Extremists Operating From Bases in Pakistan”, *The Jamestown Foundation Terrorism Monitor*, March 20, 2014, http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=42118&cHash=3b135dae6ca968cd4f33b77e4df629e6#.VOpVIHysXzc. “Iran Escalating the Persecution of Sunni Muslims”, *Freedom Declared*, January 26, 2015, <https://freedomdeclared.org/news/iran-escalating-persecution-sunni-muslims>.

sergilediğini ve seküler bir anlayışa sahip olduğunu, İran'da ise öncelikle mezhep ayırımından beslendiğini söylemek gerekir.

Sonuç

Konumlanmış olduğu coğrafya nedeniyle küresel/bölgesel aktörlerin çıkarlarının kesiştiği bir bölge olarak bilinen Belucistan, bu yönüyle, iş birliğinden çok çatışma unsuru olması üzerinden değerlendirilebilir. Bölgenin görünümünü devletlerarası ilişkiler bağlamından çıkarıp toplumsal bağlamda ele aldığımızda da çatışmayı yadsınmayan, hatta çağrıştıran bir altyapı ortaya çıkmaktadır. Kopenhag Okulu'nun ortaya koyduğu güvenlikleştirme yaklaşımı çerçevesinde Belucistan'daki toplumsal yapıyı değerlendirdiğimizde de, gerek küresel/bölgesel aktörlerin bölge odaklı politikalarından etkilenen, gerekse de farklı toplumsal gruplar arasındaki anlaşmazlıklar ekseninde bu politikaların altyapısını oluşturan yadsınamaz bir çatışma gerçekliği açığa çıkmaktadır.

Sosyal inşacı (konstrüktivist) kuramın öngörülleri üzerine temellendirilen güvenlikleştirme yaklaşımı, güvenlik isteminin analiz edilmesinde toplumların talepleri ve güvenlik istemleri üzerinde durduğu için, farklı toplumsal (ulusal/etnik) grupların gerek birbirleriyle, gerekse de Pakistan ve İran ile ilişkilerinde beliren arızaların değerlendirilmesi bağlamında önemli bir rol oynamaktadır. Güvenlikleştirme yaklaşımının altını çizdiği söz edimi (söylem) boyutu ve özneler arası etkileşimin kimliğe dayalı unsurları ve rekabeti kuşaktan kuşağa aktarma noktasında ne kadar etkin bir unsur olduğu Belucistan özelinde rahatlıkla anlaşılabilir. Belucistan'da yaşayan farklı toplumsal gruplar, birbirlerine yönelik bakış açılarını güvencilik dışılaştırmadıkları için ortak bir bölgesel kimlik geliştirememekte ve bağlı oldukları devletlere karşı tek ses olarak hareket edememektedirler.

Beluci toplumunun, bölgeye sonradan gelen ve bazıları bölgenin bağlı bulunduğu devletin ekonomik, sosyal ve siyasal desteğine sahip olan etnik/ulusal/toplumsal grupları (Peştun, Pencaplı, Sistani, Fars, vb.) kendi kimliğine/varlığına yönelik bir tehdit olarak benimsemesi, Beluci ulusal/toplumsal kimliğini korumaya ve Belucilerin taleplerini

siyasal anlamda meşrulaştırmaya yönelik bir güvenikleştirme anlayışının kurumsallaştırılmasını sağlamaktadır. Sardar ve nawab gibi Beluci toplumunun geleneksel toplumsal yapısını yansıtan feodal önderler ile seküler temelde hareket eden ulusçu aktörler, güvenikleştirme yaklaşımının üzerinde durduğu toplumsal elitler olarak, Beluci kimliğinin güvenikleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ne var ki, Beluci kimliğinin hem Belucistan'ı siyasal anlamda kontrol eden Pakistan ve İran'a, hem de Peştun (Pakistan) ve Sistani (İran) gibi toplumsal gruplara karşı güvenikleştirilmeye çalışılması, toplumsal güvenikleştirme anlayışının tek bir hedefe odaklanmasını ve gücünü/dikkatini tek bir noktada yoğunlaştırmasını engellemektedir. Kopenhag Okulu'nun güvenikleştirme yaklaşımı çerçevesinde üzerinde durduğu medya, dil, din, göç, nüfus artış hızı gibi hususlar, Belucistan özelinde gözler önüne serilen toplumsal güvenlik taleplerini pekiştirmektedir. Pakistan ve İran özelinde yaratılmak istenen devlet-ulus anlayışını kendi toplumsal/ulusal kimliklerinin farklı toplumsal/ulusal kimlikler temelinde inşa edilen devlet kimliğine entegre edilmesi olarak gören Beluciler, bu durumu da bir güvenikleştirme vesilesi olarak kullanmaktadır. Belucilerin, kendi ulusal/toplumsal kimliklerine dayalı bir devletleri olmaması ve siyasal anlamda Pakistan, İran ile Afganistan gibi ülkelerin egemenliği altında yaşamak zorunda kalmaları, onların kimlik taleplerinin sınır aşan bir güvenikleştirme anlayışına yaslanmasına neden olmuştur. Cundullah'ın varlığı bu bağlamda değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Belucilerin kendi kimliklerini güvenikleştirmeleri ve bu kimliğe dayalı toplumsal/ulusal talepler ileri sürmeleri, bölgenin bağlı olduğu devletleri (Pakistan ve İran) yöneten ve Belucistan'ın coğrafî, ekonomik ve bölgesel/sistemsel değerinin farkında olan toplumsal grupları, toplumsal güvenikleştirme eliyle konsolide olan Beluci ulusçuluğuna karşı askerî/siyasal/yönetimsel önlemler almaya itmektedir. Bu yönüyle, güvenikleştirme yaklaşımının, kimliğe dayalı anlaşmazlıkları ve bu anlaşmazlıkların siyasal alana olan çatışma tabanlı yansımalarını değerlendirerek, güvenliği devlet merkezli olarak yorumlayan gelenekselci kuramlara kullanabilecekleri bir altyapı hazırladığı söylenebilir.

Güvenikleştirme teorisi, konumlandıkları stratejik öneme haiz coğrafya, sınır aşan kimlik toplumsal/ulusal kimlik vurgusu ve genel itibarıyla toplumsal/siyasal özerkliğe yaslanan tarihsel arka plan nedeniyle, Pakistan ve İran tarafından ulusal güvenlik ekseninde değerlendirilen Beluci ulusçuluğunun gelişiminin toplumsal dinamikler bağlamında nasıl şekillendiğini açıklayabilme noktasında önemli bir referans olmaktadır. Belucilerin, kendi kimliklerine ait gördükleri topraklarda yaşayan diğer toplumlar ve bu toprakları egemenliği altında bulunduran devletler ile olan ilişkilerinin çatışmacı boyutunu devlet merkezli değil de, toplum merkezli bir bakış açısıyla değerlendiren güvenikleştirme yaklaşımı, etnik kimliğe dayalı siyasal taleplerin toplumsal altyapısının nasıl oluşturulabildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Beluci ulusçuluğunun gelişimi çerçevesinde toplumsal elitler olarak değerlendirilebilecek sardar ve nawablar gibi feodal önderler, yani aile, aşiret aidiyetleri ve Sünni İslam'ı bağdaştıran geleneksel yapı ile İran özelinde Sünni-Şii ayrımına da atıfta bulunan, ancak Pakistan'da seküler bir ulusçuluk anlayışına yaslanan ve bu çerçevede gerek feodal önderler, gerek Belucistan'da yaşayan diğer toplumsal/etnik gruplar, gerekse de Pakistan Ordusu ile çatışan BLA gibi örgütsel yapılanmalar arasındaki farklılık ve anlaşmazlıklar da güvenikleştirme yaklaşımı çerçevesinde açıklanabilmektedir.

Sonuç olarak, güvenikleştirme yaklaşımının sınır aşan bir mahiyet taşıyan Belucistan'da yaşanan siyasal gerginliğin ve siyasal arenaya yansıyan çözümsüzlüğün arka planını değerlendirebilme hususunda önemli bir dayanak noktası oluşturduğu ve devletlerarası rekabet ve anlaşmazlıklara referansla gündeme gelen Beluci ulusçuluğunun toplumsal meşruiyetinin nasıl inşa edildiğini anlamlandırılması bağlamında değerli bir katkı sunduğu söylenebilir.

Summary

Balochistan purports one of the most important breaking points in Asia. This region, which constitutes nearly half of Pakistan's territory and the biggest province of Iran, enables to control the land that is mentioned with energy due to the Strait of Hormuz. Pakistani

Balochistan also provides significant energy reserves and natural resources like the natural gas, petroleum, copper and gold. Balochistan is also important for the evolving regional cooperation between Pakistan and China in terms of energy. This entire region also presents an opportunity for India to put Pakistan into a political trouble via the Baloch nationalism. Balochistan is also a particular concern for the stability of Afghanistan and the territorial integrity of Iran.

Balochistan, which is known to be a breaking point of the interests of global/regional actors, could be analyzed through the dynamics of conflict rather than collaboration. In addition, when we reclaim the societal structure towards the approach of securitization, an incontrovertible type of scrimmage comes to light within the frame of disagreements between the separate societal groups that are also affected from the regional strategies of global/regional actors.

Approach of securitization, which has grounded over the foresights of social constructivism, plays a significant part in evaluating the defects at the relations of different societal (ethnic/national) groups. Speech act (discourse) interaction concerning the convection of components from generation to generation would be understood specific to Balochistan. Since the societal groups who live in this region could not desecuritize their relations with each other, a common regional identity cannot be ameliorated.

Baloch people adopt the ethnic/national groups (Pashtun, Punjabi, Sistani and Persian) that come to region later as a threat. This ensures an understanding of securitization that institutionalizes the societal demands of the Baloch people in political terms and also to protect the national/societal identity of the Baloch. Feudal leaders that reflect the traditional societal structure of the Baloch people like *sardar* and *nawabs* and also the nationalist actors that act on secular terms play an important part in securitizing the Baloch identity. However, securitizing the Baloch identity against Pakistan and Iran and also contrary to the societal groups like Pashtuns and Sistanis, avoid the concept of securitization to focus on a fixed target. Media, language, religion, migration and population growth that the Copenhagen School insists on the context of securitization consolidate the demands

of societal security specific to Balochistan. Balochis consider the insight of nation state at Pakistan and Iran as an attempt to integrate their societal/national identity to a state identity that has been constructed over another societal/national group. Baloch nationalists dispose this reality as an occasion of societal securitization. Due to Balochis' lack of state that based upon their national/societal identity and because they are obliged to live under Pakistan and Iran's authority, Baloch nationalism reposes a trans-boundary character. The existence of Jundallah should be regarded in this context.

Societal/national groups that rule Iran and Pakistan are being pushed to take military, political and economical measures against the securitization motives of the Balochis. These groups are aware of the geographical, economical, regional/systemic significance of Balochistan. Advance of securitization evaluates the conflicts that based on identities and also the impact of these conflicts over the political arena. Theory of securitization prepares an applicable infrastructure to classical theories that deal security as state centric.

To conclude, securitization constitutes an important mainstay in evaluating the background of the deadlock, which is being reflected to the political arena. This approach also contributes to understand how societal legitimacy of the Baloch nationalism, which generally gains currency by the reference to interstate rivalries and conflicts, could be built.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKBAR, Malik Siraj, *The Redefined Dimensions of Baloch Nationalist Movement*, Washington, Xlibris Corporation, 2011.

BUTT, Iqbal Haider, *Revisiting Student Politics in Pakistan*, Heinrich Böll Stiftung, Bargad, 2009.

BUZAN, Barry, *Security: A New Framework For Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, London, 1998.

ELLING, Rasmus Christian, *Minorities in Iran: Nationalism and Ethnicity After Khomeini*, Palgrave Macmillan Publishing, London, 2013.

HUYSMANS, Jef, *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*, Routledge Publishing, New York, 2006.

SCHIFFMAN, Harold, *Language Policy and Language Conflict in Afghanistan and Its Neighbors: The Changing Politics of Language Choice*, Brill Publishing, Leiden, 2011.

Makaleler

“Balochis of Pakistan: On the Margins of History”, *The Foreign Policy Centre*, London, November 2006.

“Balochistan: Civil-Military Relations”, *PILDAT Issue Paper*, March 2012.

“Pakistan: The Militant Jihadi Challenge”, *International Crisis Group Asia Report*, 2009, No. 164.

“Pakistan: The Worsening Conflict in Balochistan”, *International Crisis Group Asia Report*, 2006, No. 119.

“Reço Diq: Great Future Prospects”, *Yaqeen*, 2010, Vol: 1, No. 2.

“The Baluch and the Brahui and Their Rebellions”, *Tribal Analysis Center*, September 2009.

AÇIKMEŞE, Sinem Akgül, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 2008, Vol: 8, No. 30.

AKHTAR, Aasim Sajjad, “Balochistan versus Pakistan”, *Economic&Political Weekly*, 2007, Vol: 42, No. 45-46.

ALI, Imtiaz, “The Balochistan Problem”, *Pakistan Horizon*, 2005, Vol: 58, No. 2.

ANWAR, Zahid, "Gwadar Deep Sea Port's Emergence As Regional Trade and Transportation Hub: Prospects and Problems", *Journal of Political Studies*, 2010, Vol: 1, No. 2.

ASLAM, Rabia, "Greed, Creed and Governance in Civil Conflicts: A Case Study of Balochistan", *Contemporary South Asia*, 2011, Vol: 19, No. 2.

BANSAL, Alok, "Factors Leading to Insurgency in Balochistan", *Small Wars&Insurgencies*, 2008, Vol:19, No. 2.

BHATNAGAR, Aryaman and JOHN, Divya, "Accessing Afghanistan and Central Asia: Importance of Chabahar to India", *Observer Research Foundation Special Report*, October 2013, No. 4.

BİLGİN, Pınar, "Making Turkey's Transformation Possible: Claiming Security Speak, Not Securitization!", *Southeast European and Black Sea Studies*, 2007, Vol: 7, No. 4.

BOOTH, Ken, "Security and Self: Reflections of a Fallen Realist" *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, Keith Krause and Michael C. Williams (ed.), University of Minnesota Press, Minnesota, 1998.

BUZAN, Barry, "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century", *International Relations*, 1991, Vol: 67, No. 3.

ÇEVİK, Salim, "Pakistan Siyasetini Anlama Kılavuzu", *SETA Rapor*, Mayıs 2013.

DELVOIE, Louis A., "Pakistan and China: An All-Weather Friendship", *The Kingston Whig-Standard*, January 2014.

DRESSLER, Jeffrey and FORSBERG, Carl, "The Quetta Shura Taliban in Southern Afghanistan: Organization, Operations and Shadow Governance", *Institute For the Study of War Background*, December 2009.

EL HAQ, Noor et al., "Balochistan: Facts and Fiction", *IPRI Factfile*, 2012.

FANI, Muhammed Ishaque, "The Resurgence of Baluch Ethnicity and Nationalism in Baluchistan", *European Journal of Social Sciences*, 2011, Vol: 20, No. 4.

- FLOYD, Rita, “Human Security and the Copenhagen School’s Securitization Approach: Conceptualizing Human Security As a Securitizing Move”, *Human Security Journal*, 2007, No. 5.
- GRARE, Frédéric, “Pakistan: The Resurgence of Baluch Nationalism”, *Carnegie Papers*, 2006, No. 65.
- HAIDER, Zaglul, “A Revisit to the Indian Role in the Bangladesh Liberation War”, *Journal of Asian and African Studies*, 2009, Vol: 44, No. 5.
- HAIDER, Ziad, “Baluchis, Beijing and Pakistan’s Gwadar Port”, *Georgetown Journal of International Affairs*, Winter/Spring 2005.
- HAN, Mahrukh, “Balochistan: The Forgotten Frontier”, *Strategic Studies*, 2012, Vol: 32-33, No. 4/1.
- HANSEN, Lene, “Theorizing the Image For Security Studies: Visual Securitization and the Muhammad Cartoon Crisis”, *European Journal of International Relations*, 2011, Vol: 20, No. 10.
- IBRAHIMI, Niamatullah, “Shift and Drift in Hazara Ethnic Consciousness: The Impact of Conflict and Migration”, *Crossroads Asia Working Paper*, 2012, No. 5.
- IQBAL, Khuram, “Counter Insurgency in Balochistan: Pakistan’s Strategy, Outcome and Future Implications”, *PAK Institute for Peace Studies*, 2008.
- JABEEN, Mussarat, “Language Controversy: Impacts on National Politics and Secession of East Pakistan”, *South Asian Studies*, 2010, Vol: 25, No. 1.
- JAEGER, David A. and SIDDIQUE, Zahra, “Are Drone Strikes Effective in Afghanistan and Pakistan? On the Dynamics of Violence Between the United States and the Taliban”, *IZA Discussion Paper Series*, December 2011, No. 6262.
- JAHANI, Carina, “State Control and Its Impact on Language in Balochistan”, *The Role of the State in West Asia*, Annika Rabo and Bo Utas (ed.), Swedish Research Institute, Stockholm, 2004.
- KABRAJI, Rosheen, “The China-Pakistan Alliance: Rhetoric and Limitations”, *Chatham House Asia Programme Paper*, 2012, No. 1.

- KHAN, Adeel, “Renewed Ethnonationalist Insurgency in Balochistan, Pakistan: The Militarized State and Continuing Economic Deprivation”, *Asian Survey*, 2009, Vol: 49, No. 6.
- KHAN, Zahid Ali, “Balochistan Factor in Pak-Iran Relations: Opportunities and Constraints”, *South Asian Studies*, 2012, Vol: 27, No. 1.
- KHODAYOUSEFI, Houriyeh, “A Study of the Sistani People’s Culture in Iran”, *Afro-Asian Journal of Anthropology and Social Policy*, 2013, Vol: 4, No. 1.
- KUPECZ, Michael, “Pakistan’s Baloch Insurgency: History, Conflict Drivers and Regional Implications”, *International Affairs Review*, 2012, Vol: 20, No. 3.
- LAIF, Muhammad Ijaz and HAMZA, Muhammad Amir, “Ethnic Nationalism in Pakistan: A Case Study of Baloch Nationalism During Musharraf Regime”, *Pakistan Vision*, 2002, Vol: 10, No. 1.
- LAUSTSEN, Carsten Bagge and WAEVER, Ole, “In Defence of Religion: Sacred Referent Objects For Securitisation”, *Millennium Journal of International Studies*, 2000, Vol: 39, No. 3.
- MAJEED, Gulshan, “Ethnicity and Ethnic Conflict in Pakistan”, *Journal of Political Studies*, 2013, Vol: 1, No. 2.
- MALIK, Hasan Yaser, “Strategic Importance of Gwadar Port”, *Journal of Political Studies*, 2012, Vol: 19, No. 2.
- MAZHAR, Muhammed Saleem Mazhar et al., “Balochistan: From Strategic Significance to US Involvement”, *Journal of Political Studies*, 2012, Vol: 19.
- MEZZERA, Marco and SIAL, Safdar, “Media and Governance in Pakistan: A Controversial Yet Essential Relationship”, *Initiative For Peace Building Country Case Study: Pakistan*, October 2010.
- MİŞ, Nebi, “Güvenlikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenliklestirmesi”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2011, Cilt: 6, No. 2.
- ÖZCAN, Gencer, “Türkiye’de Siyasal Rejim ve Güvenlikleştirme Sorunsalı”, *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006.

ROOFI, Yasmin and ALQAMA, Khawaja, “Ethnic Dilemma in Pakistan and Division of Punjab: End or Beginning of the New Era of Conflict”, *Journal of Politics and Law*, 2013, Vol: 6, No. 1.

SIDDIQI, Farhan Hanif, “Security Dynamics in Pakistani Balochistan: Religious Activism and Ethnic Conflict in the War on Terror”, *Asian Affairs: An American Review*, 2012, Vol: 39, No. 3.

WAEVER, Ole, “Securitization and Desecuritization”, *On Security*, R.D. Lipschutz (ed.), Columbia University Press, New York, 1995.

WAEVER, Ole, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, *Uluslararası İlişkiler*, 2008, Cilt: 5, No. 18.

WILLIAMS, Michael C., “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics”, *International Studies Quarterly*, 2003, Vol: 47.

WIRSING, Robert G., “Baloch Nationalism and the Geopolitics of Energy Resources: The Changing Context of Separatism in Pakistan”, *Strategic Studies Institute*, 2008.

Raporlar

What Future For Balochistan? Global and Regional Challenges, UNPO Report, The Hague, 2013.

İnternet Kaynakları

“As China Offers Funds to Iran, India Set to Fast-Track Chabahar Pact”, July 1, 2013, http://www.cuhk.edu.hk/hkiaps/iarc/pdf/sino_indian/article235.pdf.

“Editorial: Don’t Panic; We are Liberals”, *The Baloch Hal*, 9 Kasım 2010, <http://thebalochhal.com/2010/11/09/editorial-dont-panic-we-are-liberals>.

“Iran Jundullah Leader Claims US Military Support”, *BBC News*, 26 Şubat 2010, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8537567.stm>.

“PDMA (Provincial Disaster Management Authority) Balochistan”, 11 Nisan 2012, <http://www.pdma.gob.pk/?p=39>.

“The Iran-Pakistan-India Gas Pipe-Dream”, *The Hindu Business Line*, 29 Kasım 2013, <http://www.thehindubusinessline.com/economy/the-iranpakistanindia-gas-pipedream/article5405591.ece>.

“US Drone Attacks in Balochistan won’t be Tolerated: Jamali”, *The News*, 25 Eylül 2011, <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx?ID=69363&Cat=2>.

“Welcome to Balochi Academy Quetta”, *Balochi Academy*, <http://www.balochiacademy.org>.

“Pakistan’s Drone Operations in Balochistan”, *The Baloch Hal*, 6 Haziran 2013, <http://thebalochhal.com/2013/06/07/editorial-pakistans-drone-operations-in-balochistan>.

“Balochistan: Important London Meeting For UK Baloch”, *Unrepresented Nations and Peoples Organization*, 15 Şubat 2013, <http://unpo.org/article/15513>.

“Iran Escalating the Persecution of Sunni Muslims”, *Freedom Declared*, January 26, 2015, <https://freedomdeclared.org/news/iran-escalating-persecution-sunni-muslims>.

AKBAR, Malik Siraj, “Nawab Marri: The Steadfast Baloch”, *The Baloch Hal*, 10 Haziran 2014, <http://thebalochhal.com/2014/06/10/nawab-marri-the-steadfast-baloch-nationalist>.

AKBAR, Malik Siraj, “Taliban Consolidating Grip on Quetta: Sanaullah Baloch”, *The Baluch*, November 29, 2008, http://www.thebaluch.com/010509_report.php?page=2009%5C01%5C05%5Cstory_5-1-2009_pg1_11.

KHAN, Mukhtar A., “Quetta: The Headquarters of the Afghan Taliban”, *Combating Terrorism Center*, May 15, 2009, <https://www.ctc.usma.edu/posts/quetta-the-headquarters-of-the-afghan-taliban>.

RAJGHATTA, Chidanand, “Balochistan Resolution in US Congress Drives Pakistan Crazy”, *The Times of India*, 18 Şubat 2012, <http://timesofindia.indiatimes.com/world/pakistan/Balochistan-resolution-in-US-Congress-drives-Pakistan-crazy/articleshow/11942550.cms>.

SHAH, Syed Ali, “Sardars, Nawabs Continue to Dominate Balochistan Cabinet”, *The Dawn*, 14 Ekim 2013, <http://www.dawn.com/news/1049721/sardars-nawabs-continue-to-dominate-balochistan-cabinet>.

SIDDIQUE, Abubakar, “Iran’s Sunni Baloch Extremists Operating From Bases in Pakistan”, *The Jamestown Foundation Terrorism Monitor*, March 20, 2014, http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=42118&cHash=3b135dae6ca968cd4f33b77e4df629e6#.VOPVIHysXzc.

Toplumsal Kimliğe Dayalı Güvenikleştirmelerin
Siyasal Sorunlar Bağlamında İrdelenmesi: Belucistan Örneği

TALPUR, Mir Muhammed Ali, “Requiem For Gold Peak”, *UNPO*, 2009, http://www.unpo.org/images/requiem_for_gold_peak.pdf .

“China Workers Killed in Pakistan”, *BBC News*, February 15, 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4716820.stm.

“Iranian Commanders Assassinated”, *BBC News*, 18 Ekim 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8312964.stm>.

“Profile: Iran’s Jundullah Militants”, *BBC News*, 20 Haziran 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8314431.stm.

BOLADAI, Nasser, “The Baloch in Iran”, Haziran 2012, <http://www.europalevante.eu/wp-content/uploads/2012/06/Baloch-In-iran-a-national-question.pdf>.

“The Tricky Demographics of Balochistan”, *The Dawn*, 31 Ocak 2014, <http://www.dawn.com/news/708123/the-tricky-demographics-of-balochistan>.

“Parliament is Chief Umpire: Baloch”, *Daily Times*, 6 Eylül 2014, <http://www.dailytimes.com.pk/national/06-Sep-2014/parliament-is-chief-umpire-baloch>

87

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 11

Sayı: 21